

הזקנים והזקנות
המזקנים והמזקנות

לב שזמע

שיעורי הרה"ג
רבי שמעי' לעזו שליט"א
דומ"ץ קהל יטב לב דסאטמאר
לונדון

על פרשת השבוע

פרשת כי תשא - פרה

ניתן לשמוע השיעורים ב'קול הלשון'

020 81917000

[ex3,1.11.1]

שגיאות מי יבין - אי אפשר לבר בלא תבן
בבקשה, המוצא שגיאה כלשהוא יואיל להודיע למו"ל למען יתוקן אי"ה

להערות והארות ולקבלת הגליון

יש לשלוח לאימעל: levshomeya@gmail.com

לעילוי נשמת

הרה"ח מקים עולה של תודה

ר' ישעי' זאב בן הרה"ח ר' ישראל ישכר זלה"ה

גלב"ע י"ב תשרי תשע"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

עורך: יצחק אייכלר

052-7121811

סדר ועימוד: א. י. גרינוואלד

054-8494370

תוכן הענינים

פרשת כי תשא

ה' זה יתנו' - בא וראה חיבתם של ישראל

☆ עבירותיהם של ישראל מביאות אותם למעלות גדולות ☆ מקום שבעלי תשובה עומדים
☆ שבדי לוחות מונחים בארון ☆ ליכא נהורא אלא מגו חשוכא ☆ ויתאבלו ולא שתו איש
☆ עדיו עליו ☆ למענכם שולחתי בבלה

י' ונתנו איש כופר נפשו לה" - מעלת הצדקה וסגולתה

☆ מנתינת צדקה לא יחסר כלום מממונו ☆ בדוק ומנוסה שהצדקה תוסיף עושר וכבוד
☆ יש מפזר ונוסף עוד ☆ הברכה שורה אצל המתנהג בנדיבות ☆ על ידי נתינת צדקה
למטה - גורם שהקב"ה יתן צדקה לישראל מלמעלה

יג' לעשות את השבת' - מצות עונג שבת

☆ 'לעשות את השבת' - למעבד תפנוקי שבתא ☆ עונג שבת מצוה רבה היא ☆ לענג את
שבת מתוך כוונה לקיים את המצוה ☆ האכילה עצמה עולה למקום הקודש - להיות
מתברכין ונהנין ממנה כל העולמות ☆ קדושת מאכלי שבת דומה ל'מנחות' ☆ אכילת שבתות
ויו"ט מביאה יראה וקדושה לאכילות שבימי החולין ☆ העיקר הוא התענוג הרוחני - נועם
הנשמות

יח' ושמרו בני ישראל את השבת - לדורותם

☆ סגולת השבת לדורות ישרים ומבורכים ☆ לעשות את השבת לדורותם - חינוך לחיבוב
המצוות ☆ העת הראוי להלהיב בני ביתו לעבודת השי"ת - ביום השבת ☆ תוספות שבת
הזכחה לחיבוב המצוות ☆ המזרז לאחרים זוכה לבנים הגונים ☆ שכר תוספת שבת משתלמת
בעולם הזה ובזכותה מקרבין את הגאולה

פרשת פרה

כב' זאת התורה - אדם כי ימות באהל

☆ אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהן ☆ 'ממית עצמו' - מחשב על

המיתה שלמחר ☆ ימית את עצמו - מפניות עצמיות ☆ על ידי התורה מתחדשים כבריה
חדשה ☆ הדרך להיטהר בזמן הזה - על ידי תורה

כז.....פרשת פרה - טהרתן של ישראל

☆ הזמן מבקש תפקידו ומסייע לטהרת הלב ☆ על ידי קריאת פר' פרה זוכים לטהר את
הלב מטומאות היצר הרע ☆ 'טהרתן של ישראל' - על ידי הכנעתם ושברון לבבם ☆ בשכר
שאמר אברהם אבינו 'ואנכי עפר ואפר' - זכו בניו לאפר פרה אדומה ☆ לימוד פר' פרה
מטהר כמו הזאת אפר הפרה בזמן שבית המקדש היה קיים

פרשת כי תשא

'זה יתנו' - בא וראה חיבתם של ישראל

☆ עבירותיהם של ישראל מביאות אותם למעלות גדולות ☆ מקום שבעלי תשובה עומדים ☆ שבדי לוחות מונחים בארון ☆ ליכא נהורא אלא מגו חשוכא ☆ ויתאבלו ולא שתו איש עדין עליו ☆ למענכם שולחתי בבלה

עבירותיהם של ישראל מביאות אותם למעלות גדולות

'זה יתנו' כל העובר על הפקודים, מחצית השקל בשקל הקודש, עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה" (ל יב). הנה מצוה זו של נתינת מחצית השקל נאמרה לאחר חטא העגל, וציוויה נצטווה ובא כתוצאה מנפילתם של ישראל בחטא העגל, כמובא בפסיקתא רבתי (פיסקא י ד"ה ד"א כי תשא) **"זה יתנו", בא וראה חיבתם של ישראל, שעבירותיהם מביאות אותם לידי מעלות גדולות, כל שכן זכויותיהן**^א.

ואף אצל דוד המלך ע"ה, לאחר מעשה בת שבע, דוד המלך ע"ה חיבר פרק תהלים (מזמור נא) אשר ממנו אנו למדים את דרך ואופן התשובה. וכמו שנאמר שם 'למנצח מזמור לדוד, בבוא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע, חנני אלוקים כחסדך, כרב רחמיך מחה פשעי, הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני, כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד, לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וכו'^ב. לב טהור בראי לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי^ג, אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני, השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה

א. עוד מעלה ורווח שיצא לישראל מחטא העגל, יש ללמוד מדברי הגמ' (בבא קמא נד:), שבלוחות השניות נוסף מילת 'טוב' – מה שלא היה בלוחות הראשונות, דהנה בלוחות הראשונות לא נאמר במצות כיבוד אב ואם - 'טוב' (כ יב), ואילו בדברות השניות נאמר (דברים ה טז) 'למען ייטב לך'.

ב. מתאמרא בשם צדיקים, שבמילים הללו גילה דוד על מה עשה תשובה, שהרי ידועים דברי הגמ' (שבת נו:), ש'כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה', וא"כ יש לבאר על מה עשה דוד תשובה. אלא שבאמת מצד ההלכה דוד לא חטא, שהרי 'כל היוצא מלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו' (שבת שם), אמנם דוד עשה תשובה על מה ש'הרע בעיניך עשיתי', שמעשה זה לא היה בכלל מה שנאמר (ויקרא י ט) 'הייטב בעיני ה'', וכמו שמבאר הרמב"ם בפירוש

מקום שבעלי תשובה עומדים

והנה מובא בגמ' (ברכות לד:) 'אמר רבי אבהו, מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין'. ואם כי הרבה יש מה להאריך בכוונת מאמר חז"ל זה, אך אפשר לפרש זאת עפ"י המשל המובא בתניא (איגרת התשובה פ"ט) בזו הלשון 'והיינו כמשל חבל הנפסק וחוזר וקושרו, שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל, וככה

תסמכני¹ וכו', זבחי אלוקים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה וכו'.

וענין זה בא ללמדנו על הכלל והפרט, שבזמן נפילה וחורבן ר"ל, אל לו ליהודי לומר (איכה ג יח) 'ואומר אבד נצחי ותחלתי מה'. משום שלפעמים דוקא מתוך החטא באים למעלות גדולות ועצומות שלא קדמו להם¹.

המשניות (סנהדרין פ"ז מ"ד), שענין האסור והמותר אינו כענין המרוחק והשנוא והמרוצה והאהוב, והם שני ענינים שונים, שיש מה שהתורה אסרה, ויש דברים שהתורה לא אסרה אותם אבל הם בגדר שנוא ומרוחק - שאין זה ישר וטוב בעיני ה'.

ג. ראה בשו"ת רב פעלים (מהבן איש חי, סוד ישרים סי' ג) מה שהביא בשם ספר 'אמת ליעקב', סדר טהרה על ידי נטילת ידים - במקום שהוא אנוס ואינו יכול לטבול כל גופו במקווה. ומסיים שם 'ואחר שיעשה כל זה, אז יאמר פסוק 'לב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי' - עשרה פעמים, ויכוין ראשי תיבות לב טהור ברא - הוא טב"ל, וסופי תיבות אב"ר, שבטבילת אבר אחד נטהרים כל איברי'.

ד. ראה את המובא במחצית השקל (או"ח סי' צח, הקדמה) בזו הלשון 'כתב בספר הגן כו'. ואינו נראה לי לעשות זה בתוך תפלת שמונה עשרה כו'. ובספר אליה רבה (ס"ק א) הביא בשם קיצור של"ה (סוף עניני תפילה ד"ה שמעתי) וזו לשונו 'סגולה (בכונה) [בְּחֻנְיָה] להעביר מחשבת חוץ, שקודם תפלה יעבור ימינו ג' פעמים על מצחו ויאמר בכל פעם: 'לב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי'. וכן אם בא לו מחשבת חוץ בתוך התפלה, ישתוק מעט ויעבור ימינו על מצחו ויהרהר פסוק הנ"ל, עכ"ל'.

ה. 'תסמכני' הוא מלשון סעד ותמיכה, כלומר, שדוד ביקש מהקב"ה שישעננו ויתמכנו לעשות הטוב והישר בעיניו, וכמובא בחתם סופר (פר' עקב ד"ה ואמרת בלבבך) 'הנה לכאורה נראה לומר, בודאי יראת שמים היא בידי שמים, ולולי עזרתו יתברך שמו, לא יגיע אחד מאלף ליראה את ה', חוץ ממתי מעט אשר אינם צריכים סעד לתומכם - כאבות ומשה רבינו וכיוצא. אבל זולתם, ראה כמה תפילות התפלל דוד המלך בתמניא אפי על ככה'.

ו. וכל שכן מי שעושה 'תשובה מאהבה', יוצא עם רווחים גדולים ועצומים, שהרי זדונותיו נהפכים לו לזכויות כמובא בגמ' (יומא פו:). וכפי שהיה הרה"ק ר' יענקלע מפשעווארסק זיע"א מפרש את הפסוק (תהלים ל יב) 'פיתחת שקי ותאזרני שמחה', שהשטן ממלא שקים בחטאיהם של ישראל, ובא לקטרג על ישראל, אבל לאחר שעושים תשובה מאהבה והזדונות מתהפכים לזכויות, אזי 'ותאזרני שמחה' - אנו שמחים במה שהוא פותח את השקים, כיון ששופע מהם זכויותיהם של ישראל.

ליכא נהורא אלא מגו חשוכא

והנה, כל סדר הליכתם של ישראל במדבר - שהוא מקום הטומאה והסטרא אחרא, היה כדי להעלות את הרע אל הטוב, כמובא בזוה"ק (פר' תצוה קפד.) שעם ישראל יצא ממקום יישוב אל המדבר הגדול והנורא לעיין ולעסוק בתורה, כדי להכניע את הסטרא אחרא השוכן שם. ועוד, שאין דברי תורה מתיישבים אלא שם, כיון שאין אור אלא היוצא מן החושך - 'דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא'. שכאשר נכפה הסטרא אחרא השוכן במדבר - על ידי שמתבררים הניצוצין קדישין מתוך חשכות הקליפות ומוציאים את בולעם מפיהם, מתעלה הקב"ה למעלה ומתכבד בכבודו, ולכן אין דברי תורה מתיישבים אלא במדבר. ואין עבודת הקב"ה אלא מתוך החושך - כשהאדם מתגבר על היצר הרע - הרוצה להחשיך את אור נשמתו. ואין טוב אלא היוצא מתוך הרע ונהפך לטוב, כיון שעל ידי כך נכנעים החיצונים. וכשנכנס האדם בדרך הרעה ועוזב אותה, אז מתעלה הקב"ה בכבודו, ועל כן שלמות הכל, הוא טוב ורע יחד - כדי להחזיר את הרע לטוב גמור ולהעלות אותו אל הטוב,

הוא ב'חבל נחלתו' וכו'. והיינו שעל ידי התשובה נעשה הקשר חזק - כפול ומכופל.

ונראה להעמיק עוד במשלו של התניא, שמלבד מה שכשחוזרים וקושרים מתחזק הקשר - קשר על גבי קשר, בנוסף לזה, מחמת מה שהחבל נפסק וקשרו אותו, ממילא מתקרבים ב' קצוותיו אחד אל השני¹.

שברי לוחות מונחים בארון

ונראה לרמוז זאת במה שמצינו בגמ' (בבא בתרא יד:) ששברי הלוחות היו מונחים בארון. שיש לומר במשמעות הדברים, שיש ללוחות הללו שייכות אף להמשך הדורות של ישראל, שהרי אם לא כן, היו גונזים אותם ולא היה מקומם במקום המקודש ביותר - בארון שבתוך קודש הקדשים. והיינו מחמת ששבירתם הביאה את ישראל למעלות גדולות שלא זכו להם מקודם, ויש לה ענין נצחי, להורות דרך תשובה לכל יהודי שחטא וכל עבודת ה' שלו נהייתה ל'שברי לוחות', שעדיין הוא יכול להתקרב ע"י התשובה לבוראו ואף לבוא למעלות גדולות - יותר ממה שהיה לו קודם חטאו.

ז. ובהאי עניינא יש לתרץ מה שהקשה ב'שיר מעון' (לערב יום הכיפורים) בזו הלשון 'מעולם תמהתי שאומרים הוידוי ביום הצום בנעימת קול נעים מאוד, ובלי ספק בנעימה הוא בקבלה לנו, והלא הוידוי צריכים לומר בבכי ובתחנונים - שמתודה על חטאיו ופשעיו שעשה. וניחא לי לפי מה שכתב הרמב"ם בפ"ק דהל' תשובה, שהתשובה היא מצות עשה בעצמה, היינו שיתחרט בלב ויקבל עליו בהסכמה גמורה שלא יעשה עוד דבר זה, אבל גם הוידוי הוא מצות עשה בפני עצמו, ככתוב 'והתוודו', א"כ המצוה צריך להיות בשמחה, לכן אנו מנעימים בשמחה, ואומרים הוידוי בקול נעים לכבוד המצוה'. אכן לדברי בעל התניא, יש להוסיף בזה, שמכיון שעל ידי הירידה אנו באים לעליה והתקשרות בה', לכן אנו מתוודים בניגון של שמחה, כיון שעל ידי התשובה אנו מתקרבים ביותר להקב"ה ומתקשרים בקשר של קיימא - קשר על גבי קשר.

למענכם שולחתי בבלה

וכך הווה בעת שגלו ישראל בבלה, שמחמת הגלות והריחוק מהקב"ה באו ישראל לכיסופים ואהבה עזה, וכפי שמתואר בזוה"ק (פר' שמות ב:) על הפסוק (תהלים קלז א) 'על נהרות בבל, שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון', שבשעה שנכנסו ישראל לגלותם, הם חשבו שלא יהיה להם עוד קיום לעולם - כיון שהקב"ה עזב אותם ולא ישגיח בהם עוד. אך באותה שעה שירדו ישראל לבלל, קרא הקב"ה לכל פמליא שלו ולכל מרכבות הקדושה ולכל צבאו, ולכל מחנות השכינה, ולכל השרים של כל מחנה, ולכל צבא השמים, ואמר להם מה אתם עושים כאן למעלה, ומה בניי אהובי הם בגלות בבל ואתם נמצאים כאן? קומו רדו כולכם לבלל ואני ארד עמכם. ועל כך נאמר (ישעיה מג יד) 'כה אמר ה', לא למענכם שולחתי בבלה וכו', 'למענכם שולחתי בבלה' - זה הקב"ה, 'והורדתי בריחים כולם' - אלו הם כל המרכבות ומחנות העליונים של כל העולמות שירדו לבלל.

וכשירדו כל אלו לבלל, נפתחו השמים ושרתה רוח נבואה על יחזקאל וראה את כל המרכבה העליונה, ואמר להם לישראל: 'הא קאריכון הכא' - הרי הקב"ה

שאין טוב אלא זה שיוצא מתוך הרע ומתהפך להיות טוב. ובטוב הזה מתעלה כבודו של הקב"ה, וזהו עבודה שלימה, כיון שעל ידי זה נכנעים כל החיצונים (עפ"י פירוש מתוק מדבש)¹.

ויתאבלו ולא אתו איש עדין עליו

צא ולמד על מעלה נוספת שבאו אליה ישראל דוקא מתוך חטאם ונפילתם, והיא הכיסופין וההשתוקקות שהתעורר בלבבות בני ישראל להקב"ה - באופן שלא היה כמותו מעולם. דהנה לאחר חטא העגל אמר להם הקב"ה (לג ג) 'כי לא אעלה בקרבך'. וכששמעו זאת ישראל נשבר ליבם בקרבם, והתעורר בהם צימאון וכיסופין לחזור להיות קרובים להקב"ה כבתחילה, וכמו שנאמר (שם פסוק ד) 'וישמע העם את הדבר הרע הזה, ויתאבלו ולא אתו איש עדין עליו'.

והנה, מעולם לא התרחקו ישראל מהקב"ה כמו בזמן ההוא, אך היא הנותנת, שדוקא על ידי הרגשת הריחוק מהקב"ה מחמת חטאם הנורא, הם באו לכלל מה שנאמר (ירמיהו ב יט) 'ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ה'', והתעורר בליבם תשוקה עזה לשוב ולהתקרב אל ה'.

ח. זו לשון הזוה"ק 'אנן אוף הכי אתפרשנא מישובא למדברא תקיפא ולעיינא תמן באורייתא, בגין לאכפיא להווא סטרא. ותו, דלא מתישבן מלי דאורייתא אלא תמן. דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא, דכד אתכפיא סטרא דא אסתלק קודשא בריך הוא לעילא ואתייקר ביקריה, ולית פולחנא דקודשא בריך הוא אלא מגו חשוכא ולית טובא אלא מגו בישא. וכד עאל בר נש באורח בישא ושביק ליה, כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה, ועל דא שלימו דכלא טוב ורע כחדא, ולאסתלקא לבתר בטוב. ולית טוב אלא ההוא דנפק מגו בישא, ובהאי טוב אסתלק יקריה, ודא איהו פולחנא שלים'.

אם הוא מרגיש מושלך ורחוק, אין לו דבר גרוע וקשה מזה, וכפי שהתחנן דוד המלך ע"ה לפני הקב"ה (תהלים נא יג) 'אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני', שעל אף כל סאת ייסוריו, עיקר תפילתו בכל המזמור, היתה לשוב להיות רצוי כבתחילה.'

וזוה היה עיקר כאבם וצערם של ישראל כשירדו לגלות בבל, שחשבו בלבם שהקב"ה עזב אותם ושוב לא יחזיר אותם. אך משראו שהקב"ה וכל הפמליא ירדה אליהם - 'מאריכון הכא', כבר לא השגיחו בצערם ושמחו שמחה גדולה, עד כדי שהיו מוכנים למסור את נפשם על קדושת שמו ית'. מפני שהקירבה להקב"ה היא עיקר החיים, כמו שנאמר 'כי עמך מקור חיים', וכאשר ידעו שהקב"ה עמהם ולא עוזבם כלל

נמצא עמכם כאן בבבל, וכל צבא השמים והמרכבות באו לדור ביניכם. אך ישראל לא האמינו לו, עד שהוצרך יחזקאל לגלות להם כל מה שראה וכו'.

ואמר רבי שמעון, שבאותה שעה ששמעו ישראל דברי תנחומים מייחזקאל הנביא, שמחו ישראל שמחה שלימה מהסיוע שהיה הקב"ה עמהם, וכל אחד מהם הכניס רצון בלבו אהבה גדולה עד כדי מסירת נפשו על קדושת ה', ובשביל זה גילה להם יחזקאל - מה שגילה ט'.

וזוהו טבעו ומהותו של יהודי, שההרגשה הקשה ביותר עבורו, היא השלכה וריחוק ממנו ית', שאם רק מרגיש קרוב ורצוי אצל הקב"ה, הריהו יכול לעבור כל קושי וצער בגוף או בנפש או בממון. אך

ט. זו לשון הזוה"ק "על נהרות בבל שם ישבנו וגו', כלהון בכו על גלותא דבבל, מאי טעמא, בגין דהוו בתפנוקי מלכין, דכתיב (איכה ד ב) 'בני ציון היקרים' וגו', והשתא הוו נחתין בגלותא בריחיא על קדליהון וידיהון מהדקן לאחורא, וכד (הוה) עאלו בגלותא בבבל חשיבו דהא לית להו קיומא לעלמין, דהא קודשא בריך הוא שביק לון ולא ישגח בהון לעלמין, ותנינן אמר רבי שמעון, בההיא שעתא קרא קודשא בריך הוא לכל פמליא דיליה וכל רתיכין קדישין וכל חיליה ומשרייתיה ורברבנוי וכל חילא דשמיא, ואמר לון, מה אתון עבדין הכא, ומה בני רחימאי בגלותא דבבל ואתון הכא. קומו חותו כלכון לבבל ואנא עמכון, הדא הוא דכתיב (ישעיה מג יד) 'כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה' וגו', למענכם שלחתי בבלה' - דא קודשא בריך הוא, 'הוורדתי בריחים כולם' (שם) - אלין כל רתיכין ומשריין עלאין. כד נחתו לבבל, אתפתחו שמיא ושראת רוח נבואה קדישא על יחזקאל וחמא כל מה דחמא, ואמר לון לישראל - הא מאריכון הכא וכל חילי שמיא ורתיכו דאתו למידר ביניכון, לא הימנוהו עד דאצטריך לגלאה כל מה דחמא, 'ארא' כך 'ארא' כך וכו'. ואמר ר' שמעון בה שעתא, חדו ישראל חדותא שלימתא בסיעתא דמאריהון דהוה עמהון, וכל חד מנייהו עאל רעותא דלביה ברחימותא סגיא למימסר נפשיה על קדושתא דמאריהון, ובגין כך גלי יחזקאל כל מה דגלי'.

י. זו לשון הגמ' (סנהדרין קז). 'אמר רב יהודה אמר רב, ששה חדשים נצטרע דוד, ונסתלקה הימנו שכינה, ופירשו ממנו סנהדרין. נצטרע - דכתיב 'תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין', נסתלקה הימנו שכינה - דכתיב 'השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני', ופרשו ממנו סנהדרין, דכתיב 'ישובו לי יראיך' וגו'.

וכלל, ממילא לא השגינו בצערם הגופני, כן שהקב"ה לא עזבם אפילו בעת אלא אדרבה, התמלאו בשמחה רוחנית על שבחטאם הוכרח להגלותם.

'ונתנו איש כופר נפשו לה' - מעלת הצדקה וסגולתה'

☆ מנתינת צדקה לא יחסר כלום מממונו ☆ בדוק ומנוסה שהצדקה תוסיף עושר וכבוד ☆ יש מפזר ונוסף עוד ☆ הברכה שורה אצל המתנהג בנדיבות ☆ על ידי נתינת צדקה למטה - גורם שהקב"ה יתן צדקה לישראל מלמעלה

הצדקה, שנאמר (ישעיהו לב יז) 'והיה מעשה הצדקה שלום'^א.

בדוק ומנוסה שהצדקה תוסיף עושר וכבוד

אכן, מצינו בטור שהוסיף על דבריו האמורים, שלא רק שלא יחסר לו לאדם מאומה מנתינת הצדקה, אלא אדרבה, בזכות נתינת הצדקה הריהו מתברך בעשירות. וזו לשונו (וי"ד הל' צדקה סי' רמז) 'ואל יעלה בלבו עצה לומר איך אחסר

מנתינת צדקה לא יחסר כלום מממונו
כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם' (ל יב). 'ידועים דברי בעל הטורים 'ונתנו' אם תקראנה למפרע יהיה גם כן 'ונתנו'. לומר לך: מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו, ולא יחסר לו בשביל זה כלום (עיין גיטין ז.)'.

וברמב"ם (הלכות מתנות עניים פ"י ה"ב) כתב **'לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא היזק נגלל בשביל**

יא. ולהלן ממשיך הרמב"ם וכותב 'כל המרחם - מרחמין עליו, שנאמר (דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים ורחמך והרבך'. וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם - יש לחוש ליחסו, שאין האכזריות מצויה אלא בעכו"ם, שנאמר (ירמיהו נ מב) 'אכזרי המה ולא ירחמו'. וכל ישראל והנלוה עליהם כאחים הם, שנאמר (דברים יד א) 'בנים אתם לה' אלוקים', ואם לא ירחם האב - על האב, מי ירחם עליו. ולמי עניי ישראל נושאים עיניהן. הלעכו"ם ששונאים אותן ורודפים אחריהן?! הא אין עיניהן תלויות אלא לאחיהן'.

וכן אמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א: נודע מספר יצירה (פרק ו) שאין לך מדה בעולם שלא נבראה לתועלת גדול בעבודת ה', אפילו המדות רעות והמגונות, כולם הם לצורך גדול. על דרך משל, השנאה - לשנוא הרשעים, והקנאה - בקנאת סופרים, והגאות - ויגבה לבו בדרכי ה" וכו'. וצריך להבין איך אפשר להשתמש במדת האפיקורסית לצורך קדושה. ואמר הוא ז"ל,

ונוסף עוד, וְחֹשֶׁךְ מִיּוֹשֵׁר אֵךְ לִמְחֹסוֹר'.
ובמדרש משלי (יא כד) מובא על פסוק זה
בזו הלשון "יש מפזר ונוסף עוד". אמר ר'
אבהו, אם ראית אדם מפזר מעותיו לצדקה,
הוי יודע שנוסף לו - שהוא מוסיף, שנאמר
'יש מפזר ונוסף עוד'.

ולהלן ממשיך המדרש ומביא שכן הוא
להיפך, וְחֹשֶׁךְ מִיּוֹשֵׁר אֵךְ
לִמְחֹסוֹר'. אמר ר' שמואל בר נחמן אמר ר'
יוחנן: אם ראית אדם שהוא מונע עצמו מן
הצדקה, הוי יודע שהוא מתחסר, שנאמר
'וְחֹשֶׁךְ מִיּוֹשֵׁר אֵךְ לִמְחֹסוֹר'²¹.

ממוני ליתנו לעניים, כי יש לו לדעת, שאין
הממון שלו אלא פקדון לעשות בו רצון
המפקיד, וזה רצונו שיחלק לעניים ממנו,
וזהו החלק הטובה שיהיה לו ממנו, כדכתיב
(ישעיהו נח ח) 'והלך לפניך צדקך'. ועוד, כי
הדבר בדוק ומנוסה, כי בשביל הצדקה
שנותן לא יחסר לו, אלא אדרבה תוסיף לו
עושר וכבוד'²².

יש מפזר ונוסף עוד

והדברים הללו המה מקרא מפורש,
שנאמר (משלי יא כד) 'יש מפזר

אם בא אליך עני ומבקש ממך עזר וסעד, אל תהי צדיק הרבה לאמר: מסתמא יושע מן
השמים, יש לנו אלקים קרובים אלינו. אך אז תהיה בדעתך כאלו כביכול אין מי שיושיעוהו כי
אם אתה, ואתה תשתדל בכל מיני השתדלות להושיעו מצרתו, ושפתים יושק (הובא בספר עשר
צחצחות כט).

יב. ואין לזה גבול ומידה, שאם נותן צדקה בלי גבול - מתברך כנגד נתינתו בלי גבול, כמובא
בדברי יחזקאל (פרשת ד"ה כי תשא) בזו הלשון 'ומעשה רב שהרה"ק רבינו מנחם מענדל
מרימאנוב זלה"ה, בירך לאיש אחד שיהיה עשיר והיה גביר אדיר מופלג. ושאל אותו הרה"ק
רבינו נפתלי מראפשיץ זלה"ה, היתכן ליתן עושר מופלג כזה לאיש אחד. השיב לו הרב הק'
מהר"מ זלה"ה, אני ברכתי אותו סתם בעשירות, והוא בעל צדקה גדול, ותיבת 'ונתנו' הוא
למפרע גם כן - 'ונתנו', לכן כמו שהוא נדבן גדול בלי גבול, יתנו לו מן השמים גם כן בלי
גבול. והנה יש טענה ליצר הרע לטעון שלא ירבה אדם ליתן צדקה, באמרו כי בקושי גדול בא
לו הכסף, וכמעט יסתכן האדם בנפשו עבור מעות בעברו ימים ונהרות, וקור וחום לא יעצרוהו,
ויומם ולילה לא יניח להרויח ממון בעמל רב, למה יתן מעותיו לאחרים בחנם. לזה אמר הכתוב
'כופר נפשו לה'. שידע האדם שבזה שירבה בצדקה יפדה נפשו אצל ה' מחטאיו שהרבה
לפשוט, כמו שנאמר (דניאל ד כד) 'וחטאך בצדקה פרוק' וגו'.

יג. בחיד"א (פני דוד פר' ראה אות ל) כתב על הפסוק (דברים טו ז) 'נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך
לו, כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלוקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך', שנאמר בו רמז
ומוסר נוקב ויורד עד חדרי בטן. וזו לשונו 'מוסר גדול רמוז, כי הן האדם העשיר בעושרו נותן
ומפזר ממון בתענוגי העולם הזה - משתאות וטיוילים ומלבושים, וזה מפזר בשמחה ובטוב לב.
וכשיבא העני לשאול, שכנה עליו עננה ומשתנות פניו, וסוף דבר לפעמים משלחו ריקם. וזה
שנאמר 'נתון', מאחר דיש נתינה בענייני הגוף, מְהַבֵּל ימעט. 'נתן לו', לא תהא כהנת כפונדקית.
'ולא ירע לבבך בתתך לו' - ותהיה מר ונאנח, 'כי בגלל הדבר הזה יברכה' וכו'.

זו, הוא מעורר את המדה ההוא בעולם העליון, כי הכל תלוי בהתערותא דלתתא, ועל ידי שהוא נותן צדקה למטה, גורם שהקב"ה נותן צדקה לכל ישראל. וזהו (דברים טז כ) 'צדק צדק תרדוף', פירוש כשאתה נותן צדקה, תהא כוונתך שצדק זה ירדוף הצדק העליון לעוררו.

והנה הצדקה הזאת שאדם נותן, אינו אלא כגומל חסד לפי שעה, כי בודאי בלתי אפשרי להעשיר אותו שנותן, אבל צדקה שהקב"ה נותן הוא מעשרת לו לזרעו. וזהו (תהלים קג יז) 'וחסד ה' מעולם ועד עולם על יריאיו', כלומר בשביל יריאיו הנותנים צדקה - הם מעוררים חסדים על כל העולמות, כי כל העולמות עליונים צריכין לחסדים. 'וצדקתו לבני בנים', כנ"ל, שהצדקה של השי"ת ברוך הוא, הוא 'לבני בנים'.

וזהו 'בשרתי צדק בקהל רב', פירוש, על ידי צדקה שלי, אני מבשר צדקה בקהל רב, שאני מעורר שהקב"ה יתן צדקה לכל ישראל. הפסוק מקצר וכולל שני צדקות כאחד'.

הברכה שורה אצל המתנהג בנדיבות

ובחינוך (מצוה תפ) כתב 'וכל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפילו מעט בחין ערכה, ידע בבירור, כי המפזר מממונו אל הצריכים, נוסף עוד, וְחוֹשֵׁךְ מיושר אך למחסור, כי השם ידין את האדם לפי מעשיו ויעניקו מברכתו כפי התקרבו אליה, ומדת הכילות מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה, והנדיבות חלק מחלקי הברכה, ונמצא המתנהג בו - שהוא בתוכה, ישמע חכם ויוסף לקח'⁷.

על ידי נתינת צדקה למטה - גורם שהקב"ה יתן צדקה לישראל מלמעלה

וראה בנועם אלימלך (ליקוטי שושנה ד"ה בשרתי בצדק) מה שכתב על הפסוק (תהלים מ י) 'בשרתי צדק בקהל רב' כו', וזו לשונו 'דהנה כתיב (שם פה יד) 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו', פירוש, מי שרוצה לשום פעמיו לדרך האמת - לילך בדרכי ה', צריך לעשות צדקה, וצדקתו מועלת לעורר על ידי זה צדקה העליונה, כדאיתא (שבת קלג:): 'הדבק במדותיו, מה הוא רחום כו' מה הוא חנון' כו'. והיינו על ידי שמחזיק במדה

יד. למעשה, יש בנתינת הצדקה ב' חלקים שמשפיעים טובה על הנותן. הא' כמות הנתינה - גודל הסכום שנותן ממונו לצדקה, והב' הוא האיכות - הכח והרצון שנלווה לנתינת הכסף, כמובא בבית ישראל (מהרה"ק ר' ישראל שפירא זיע"א, פר' שקלים ד"ה עשרים גרה) בזו הלשון 'עשרים גרה השקל (ל יא). הענין שהתורה הק' מזכירה סכום המטבעות הקטנות שבשקל, כדי להעיר אותנו, שלפעמים עיקר כח הצדקה הוא במטבע קטנה, כי מה שהאדם נותן לצדקה יותר מכפי יכלתו ורצונו, זוהי הצדקה הגמורה. ולפעמים אדם נותן סכום גדול לצדקה ואינו עושה כח בנפשו בנתינה זו, ולפעמים על ידי מטבע קטנה הוא מוציא כח גדול.

ולזה מזכירה התורה סכום המטבעות הקטנות שבשקל, שגודל כח נתינת הצדקה הוא בכמות ובאיכות, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (אבות פ"ג מט"ו) שהנותן מאה מנה לצדקה במאה פעמים, כחו גדול מנותן בפעם אחת, משום שבכל פעם הוא עושה כח בנפשו לטובה, ודו"ק'.

'לעשות את השבת' - מצות עונג שבת

★ 'לעשות את השבת' - למעבד תפנוקי שבתא ★ עונג שבת מצוה רבה היא ★ לענג את שבת מתוך כוונה לקיים את המצוה ★ האכילה עצמה עולה למקום הקודש - להיות מתברכין ונהנין ממנה כל העולמות ★ קדושת מאכלי שבת דומה ל'מנחות' ★ אכילת שבתות ויו"ט מביאה יראה וקדושה לאכילות שבימי החולין ★ העיקר הוא התענוג הרוחני - נועם הנשמות

במאכל ומשתה, וזו לשונו 'וצריך לענג את השבת במאכל ובמשתה ובמטעמים ובמיני מגדים ובכל מיני עונג'^{טו}.

עונג שבת מצוה רבה היא

ובמשנה ברורה (או"ח סי' רמב א) כתב בזו הלשון 'הנה עיקר מצות עונג שבת נתפרש לנו על ידי הנביאים, וכמו שנאמר (ישעיהו נח יג) 'וקראת לשבת עונג'.

'לעשות את השבת' - למעבד תפנוקי שבתא

'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם' (לא טז), ובתרגום יונתן פירש בזו הלשון 'וינטרון בני ישראל ית שבתא, למעבד תפנוקי שבתא לדריהון קיים עלם'^{טו}.

ובתניא רבתי (סי' יח) מובא שעונג שבת כולל כל מיני תענוגים ולא דוקא

טו. מן הראוי להדר ולקנות בשמחה, הרחבה ונפש חפצה, ולזכות על ידי כך לעושר וחכמה, כמובא בשבט מוסר (פרק טז קג-קד) 'בני, הוי זהיר כשאתה מוציא הוצאות לסעודת שבת ומועד, הוציא אותם בעוד שאתה רעב, שעל ידי כך תרבה בהוצאה, לפי שהרעב יראה לו שלא ישבע, ומרבה לקנות. ובימי השבוע להפך, אחר שאתה שבע צא לקנות. בני, הוי זהיר כל הוצאה שאתה מוציא לדבר מצוה - יהיה בשמחה רבה, ותזכה לעושר ולחכמה'.

ובאבקת רוכל (כלל ג' פרט ד) מובא 'איתא (בשבט מוסר): כל צרכי שבת יעשה בשמחה. ואיתא במדרש 'יהי' - צרה. 'והיה' - שמחה. מעתה קרוב הדבר לפרש כוונת (טז ה) 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו' - 'והיה' - שיהיה כל מה שמכין בשמחה ובחודוה, וליכא מידי דלא רמוז באורייתא'.

וגדולה מצות הכנה זו, כמובא במורה באצבע להחיד"א (אות קלד) 'ישתדל להכין בעצמו איזה דבר מצרכי שבת, לקנות איזה דבר על ידו וכיוצא. ויכוין לקיים מצות עשה (טז ה) 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו'. וכתבו גורי האר"י זצ"ל: כי הטורח בצרכי שבת בעצמו בשמחה, מתכפרין לו עוונותיו'.

טז. ראה מה שכתב בעל סדר היום (סדר קבלת שבת והדלקת הנר ותפלת ערבית), שראוי לעשות כל טצדקי כדי שיום השבת יהיה יום שמחה ועונג - היפך העצבות והיגון, וזו לשונו 'וצריך להתפלל בערבית בניגון וקול זמרה, לשמחת הכלה הבאה אלינו נפש יתירה. וראוי לשמח אותה

מן התורה צריך לדקדק לכּוּיִן בלב, וגם אמירה בפה שהוא מקיים מצות עשה מן התורה, ואם היא מצוה מדרבנן, יכוּיִן בלבו ויאמר בפיו שהוא מקיים מצות עשה מדרבנן וכו'. ואיך שיהיה, אף על גב דיש מן האחרונים דנקטי עונג שבת דרבנן, ובדעת הרמב"ם יש פלוגתא, כיון דנראה עיקר כמאן דאמר עונג שבת דאורייתא, צריך לכּוּיִן האדם בלבו בעונג שבת, שהוא מקיים מצות עשה מן התורה'.

וכך הורה בעל יסוד ושורש העבודה (שער ח פרק עשירי), וזו לשונו 'ובעת האכילה ראוי לומר בכל עת: 'הריני אוכל לכבוד

ויש פוסקים שסבירא להו דעיקרו הוא מן התורה וכו'.¹⁷ והפליגו חז"ל מאד במצוה זו, ואמרו (שבת קיח.), דכל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, וניצול משעבוד מלכות וזוכה עבור זה לעשירות, ועיין שם עוד כמה מאמרים בענין זה'¹⁸.

לענג את שבת מתוך כוונה לקיים את המצוה

ובשו"ת רב פעלים (חלק ג - אורח חיים ס" כב) מובא בזו הלשון 'חקרתי בענין עונג שבת, דאזהרה שמענו מפי סופרים ומפי ספרים בענין המצות, שאם היא מצוה

ואותנו בכל דבר הבא על דינו, ואם יש לו קטטה עם חבירו או עם אנשי ביתו, יעבור על כל פשע ולא יזכור שום עון ביום השבת הק', אלא אהבה וחבה ושלום וריעות. ולא יחלל השבת בכל דבר שהוא חול, כי פוגם בזה קדושתו ומעלתו, כי קדושת השבת רומז לענין גדול אשר אין שם אלא מנוחה והשקט וכל קטטות ומריבות ספו תמו וכל עולתה קפצה פיה. לכן ראוי לכל בעל נפש להתנהג בו כפי מדתו ולשמור אותו כדין וכדת ולהרחיק ממנו כל יגון ואנחה ביום השבת' וכו'.

ובספר דברי אלימלך (פר' עקב ד"ה ובוה נבאר) כתב 'כמו ששמעתי מאמו"ר זצ"ל (הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא זיע"א), שאמר לו דודו הה"ק הצדיק מו"ה משה זצ"ל מקאז'ניץ, ששמע ממנו שהתאנח בשבת, ואמר לו גם להתאנח ולהיות מיצר על מילי דשמיא אסור בשבת, וזהו [מש"כ במדרש (פר' עקב ג)] 'לא נתתי לך אלא לטובתך' - לשמוח ולהתענג, ועל ידי זה תבוא לבחינת מעין עולם הבא כל אחד לפי מדרגתו'.

יז. בשער הציון (שם) ציין שם 'רמב"ן בפר' אמור. ועיין בספר החינוך מצוה רצ"ז, ובבית יוסף סימן תפ"ז, לדלידהו הוא מדברי סופרים, ועיין בסימן רפ"ח ובסימן תפ"ז מה שכתבתי שם. ואפילו לדידהו צריך ליזהר מאד בזה, שחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה, ושכרו מפורש בקבלה, 'אז תתענג על ה' וגו'. ועיין בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן קכ"ז). ובשו"ת חתם סופר (או"ח ס' קס"ח).

יח. באמרי נועם פר' תולדות ד"ה והיה אז) מובא בזו הלשון 'ידוע זאת, אשר בכח קדושת שבת קודש משפיעין ברכה רוחנית וגשמית, כי מתענגוי מאכלי שבת ממשיכין שפע גשמיות, וממה שמזמרין שירות ותשבחות של שבת ממשיכין שפע רוחניות, והוא תורה וגדולה ביחד'.

ומעין זה אמר הרה"ק ר' נח מלעכוּבִּיטש זיע"א (תורת אבות שבת פרק שני אות צד) 'כשיהודי שמח

לצור העולמים ב"ה מזה וכל העולמות הקדושים וכו'. אשר על כן כל אדם צריך לנהוג שמחה גדולה בשבת, ולבלי להראות בו שום עצבות ודאגה כלל, רק להתענג על ה' ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג, הן באכילה ושתיה הן מלבושים נאים כפי מה שיכול, והכל לשם ה' כאמור^ט.

קדושת מאכלי שבת דומה ל'מנחות'

וראה את המובא בבני יששכר (מאמרי חודש תמוז - אב מאמר א מהות החדשים) בזו הלשון 'ועוד אומר לך: דכירנא כד הוינא בימי חורפי הייתי משמש לפרקים לצדיק אחד שהיה מפורסם בדורינו, מה"ר משה (הלוי) סופר (בעמח"ס אור פני משה) זצוק"ל מפשעווארסק. והצדיק ההוא היה מפורסם לבעל מדריגה ורוח הקדש, והיה מנהגו שהיה מצניע שיורי מאכלים אשר היו מתוקנים לשבת, כגון הרקיין והדובשנין,

שבת, לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה'.

האכילה עצמה עולה למקום הקודש - להיות מתברכין ונהנין ממנה כל העולמות

וכאשר התענוג בשבת נעשה מתוך כוונה לקיים את רצון ה', הרי זה קודש קדשים, כפי שיש ללמוד מדברי הסידורו של שבת (חלק א שורש ה ענף ג אות ז) 'הרי דבשבת האכילה עצמה עולה למקום הקודש - להיות מתברכין ונהנין ממנה כל העולמות. וע"ז רמז הקרא 'יום השביעי יהיה לכם קודש', פירוש, שביום השביעי אפילו ה'לכם' שהוא אכילה ושתיה, הגשמיות הוא קודש ועולה למקום הקודש, והכל באופן שבארנו, שיהיה אוכל לשם זה. ואז שכרו גדול כפול ומכופל עד בלי שיעור וערך לפי ערך התענוג והנחת רוח שמגיע

עם הרוחניות של שבת, ממשיך שפע רוחני לכל השבוע. וכששמח גם עם הגשמיות דשבת, ומוסיף מאכל לכבוד שבת, ממשיך על ידי זה פרנסה לכל השבוע'.

ט. ובהמשך (סוף אות ה) כתב 'עתה לא נשאר לנו לבאר, כי אם מאמר אחד, למה תבשיל של שבת ריחו נודף, ועיין במה שתמהנו עליו. ואומר מה שנראה בישובו. כי ידוע שכל מאכל אשר יאכל לכל נפש אדם. הנה הכל נעשה בהשגחה פרטיות מאת בורא עולם ב"ה, שיזדמן זה המאכל דווקא לזה האדם, כי הוא השייך לשורש נשמתו. פירוש, שהחיות הרוחניות שבאוכל הלו הוא משורש הנשמה של אדם הזה, בדרך 'רעבים גם צמאים, נפשם בהם תתעטף', שכתב פירושו בשם האלהי הבעש"ט זלה"ה. כלומר, שאדם נדמה שהוא רעב ללחם זה וצמא למים, ועל כן מתאוה לאכול, והאמת הוא, ש'נפשם' בהם תתעטף, פירוש, שנפש האדם הזה מעוטף ומשוקע באוכל הלו ועל כן מתאוה לאוכלו בכדי להשלים נפשו על ידי אכילה ושתיה זו, כמו שכתבתי לעיל בשם האר"י, שהנשמה היא הנהנה מרוחניות המאכל, כידוע. ונמצא לפי זה בהאיר האורה של שבת בהעולמות של מעלה ואור יאיר על נשמת האדם שלמטה. כי אף שהוא מוצב ארצה, מ"מ ראשו בשמים והוא מקושר ומחובר מלמטה למעלה. ולכן יאיר אור הזה עליו מלמעלה למטה כי אין הפסק ביניהם, ממילא האור הזה מופיע ומאיר ומגיע לכל השייך אל שורש נשמתו, ואף החיות הקדושה שבתוך האוכל השייך לו ירגיש אור הברכה הזה, ומתברך להיות מוטעם בטעם היפה ולהיות ריחו נודף'.

כל תרומה ומעשר מניח הכח בהשיריים, כמו כן אכילת שבתות ויו"ט שנאמר עליהם 'זה השולחן אשר לפני ה' מביא יראה וקדושה לאכילות כל הימים. זה בבחינת ה'מקום' וזה בבחינת ה'זמן' כמ"ש כ"א.

העיקר הוא התענוג הרוחני - נועם הנשמות

אכנ, תענוגי השבת אינם התכלית והעיקר של מצות עונג שבת, אלא יש מהם סיוע לבוא לתענוג הרוחני של שבת, וכמובא בתולדות יעקב יוסף (פר' קדושים ד"ה ונראה לי) 'על פי משל, למלך שנשבה בנו ידידו בשבי הקשה מכולם, ועברו זמני זמנים ותוחלתו נמשכה מלפדותו ולהשיבו אל אביו. וברוב עתים ושנים הגיעוהו מכתב אביו המלך, לכל יתייאש שמה, ושלא לשכוח נמוסי המלכות בין זאבי ערב, כי עוד ידו נטויה להחזירו אל אביו על ידי כמה וכמה (טצטקאות) [טצדקאות] במלחמה או בשלום וכו'. ומיד שמח בן המלך שמחה גדולה, אפס שהיה מגילת סתרים, ואי אפשר היה לו לשמוח בגלוי. מה עשה, הלך

ובבוא אליו איש נכבד בימי החול היה מכבדו בשירים הללו, ואמר, שזה מיקרי עיני 'שירי מנחות'".

אכילת שבתות ויו"ט מביאה יראה וקדושה לאכילות שבימי החולין

ויש בסגולת אלו האכילות מתוך כוונה לקיים את מצות עונג שבת, להמשיך שפע קדושה ויראת שמים לאכילות שבימות החול, כמובא בשפת אמת (פר' צו תרנ"א ד"ה במדרש וזאת) בזו הלשון 'ושמעתי מפי מו"ז ז"ל במ"ש באכילת מעשר 'ואכלת לפני ה' אלקיך כו' למען תלמד ליראה' (יד כג). נלמד מזה כי אכילת מצוה בקדושה מביא האדם לידי יראה, וכן הוא באכילת שבת עכ"ד. ואמת בפיו, שכן רמזו רבותינו ז"ל בגמ' יבמות בפסוק הנ"ל 'למען תלמד ליראה כו' ה' אלקיך כל הימים' - אלו שבתות וימים טובים, עיי"ש.

ונראה הרמז כמ"ש, כי כמו שמעשר שנאכל לפני ה' בירושלים מביא יראה וקדושה לכל האכילות שבכל המקומות, כמ"ש במ"א בשם מו"ז ז"ל, כי

כ. בתורת אבות (שבת פרק ראשון אות עד) מובא מבעל יסוד העבודה מסלונים זיע"א, בזו הלשון 'איתא מהאריז"ל, כי על ידי אכילה של שבת ויו"ט יכולה להיות עליה לאדם יותר ממה שיהיה לו על ידי תפלה וכו'. וגדול ענין האכילה של שבת, שמקדש בה גם את גופו, עד שגם הוא מתעלה ומזדכך מחומריותו ואינו מתנגד כלל לנשמה שבו'.

כא. בתורת אבות (שבת פרק שני אות קיא) מובא בזו הלשון 'מאן דמתענג בשבתא אתהפיך ליה מנגע לענג' (עיין תיקו"ז תיקון כא דף נח.). כל תענוגי עולם הזה נקראים נגעים הבאים ממשכא דחויא, ועל ידי זה שיהודי מענג את השבת נהפך לו הנגע לעונג, שנחלץ מקליפותיהן ומטומאותיהן ומתענג על ה'.

ואולי דבריו אלו שהנגע מתהפך לענג על ידי עונג שבת, חוברים למה שאמר (שם פרק א אות מח) 'כשאדם מאמין באמת בשבת - שאפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו (שבת קיח:), נעשים לו כל מאכלי שבת רפואה שלימה'.

לבקש תורה מפיהם לשמוע דברי ה' יתברך, וכענין שאמרו רז"ל (ראש השנה טז:): 'מדוע את הולכת אליו היום, לא חודש ולא שבת' (מלכים ב' ד כג), מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל. וכן אמר דוד (תהלים קיט זצ) 'כל היום היא שיחתי', היה לו לומר 'בכל' יום. אלא שרומז על היום המיוחד הוא השבת, שהיה מתענג בו בעסק התורה כל היום^כ. ומפני קדושת יום השבת, קראו הנביא 'עונג', שנאמר (ישעיה נח יג) 'וקראת לשבת עונג', כלומר עונג הנפש, כי המשכילים ויראי ה' מתענגים בו בעסקי הנפש, ונפשם השכלית תתעדן עדון שכלי, וחשקה בהשגת ה' יתברך חשק הצמא למים, כענין שכתוב (תהלים מב ג) 'צמאה נפשי לאלוקים לא-ל חי'".

עם בני עירו אל בית היין או שאר דבר המשכר, והם שמחו ביין שמחה גשמיות, והוא שמח באגרת אביו וכו'. וככל החזיון הזה הוא ממש מצות עונג שבת אל הגוף שהוא החומר - במאכל ומשתה, כדי שיהיה פנאי להצדיק לשמח שמחה ב' - שהוא שמחת הנשמה בדביקות השי"ת כל היום'.

וראה את דבריו הנפלאים של רבינו בחיי (כ ח ד"ה וע"ד הפשט) על הפסוק 'זכור את יום השבת לקדשו', וזו לשונו 'אמר 'לקדשו' - שנזכיר קדושתו, שיהיה בעינינו קדוש, ושנפנה מחשבותינו בו מעסקי הגוף, ושנתעסק בו בדרכי ה' יתברך שהוא עסקי הנפש. כי נתחייבנו ללכת בו אל הנביאים ואל החכמים שבכל דור ודור

כב. על דרך זה מצינו באבן עזרא (ישעיהו נח יג) שפירש 'וקראת לשבת עונג', שלא תעשה בו מלאכה, ושתתענג הנפש בשמוע דברי תורה'.

וגדולה מעלת לימוד תורה בשבת לאין ערוך מלימוד התורה בימות החול, וכפי שהביא הבן איש חי (פר' שמוות ד"ה ובוזה מובן) בשם המקובלים, וזו לשונו 'כתבו המקובלים ז"ל, דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום שבת - אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי החול'.

ושמרו בני ישראל את השבת - לדורותם

☆ סגולת השבת לדורות ישרים ומבורכים ☆ לעשות את השבת לדורותם - חינוך לחיבוב המצוות ☆ העת הראוי להלהיב בני ביתו לעבודת השי"ת - ביום השבת ☆ תוספות שבת הוכחה לחיבוב המצוות ☆ המזרז לאחרים זוכה לבנים הגונים ☆ שכר תוספת שבת משתלמת בעולם הזה ובזכותה מקרבין את הגאולה

לפעול על ידי שבת, 'לדורותם ברית עולם' - שיהיה זרעכם לדורי דורות עד עולם³².

לעשות את השבת לדורותם - חינוך לחיבוב המצוות

והנה ידוע מפ' ספרים וסופרים, שהדרך הנכונה להנחיל ולחנך את הצאצאים לתורה ויראת שמים, הוא על ידי שירגיל אותם לאהבת תורה וחיבוב המצוות מתוך שמחה, כי במדת היראה גרידא לא די למשוך בה את הלב להתמיד בכל עניני עבודת ה'. ומשום כך ב'ברכת החודש' אנו מבקשים על האהבה קודם ליראה - 'חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים'.

ובזה פירשו את מאמר הכתוב (דברים ל ו) 'ומל ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך', שהקב"ה מל את לבבינו ולבב זרעינו, כאשר אנו מתעוררים ומעוררים את לבב זרענו 'לאהבה את ה' אלוקיך', להרגילם בקיום המצוות מתוך גישמאק וחיבבות, שבאופן כזה ימשך לבם אל דרך ה', עד ש'גם כי יזקין לא יסור ממנה' (משלי כב ו).

סגולת השבת לדורות ישרים ומבורכים 'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם ברית עולם' (לא טז). מתאמרא בשם צדיקים, שעל ידי שמירת שבת כראוי זוכים 'לדורותם ברית עולם', שיהיו הדורות הבאים אחרי, הולכים בדרך הישר - 'ברית עולם'.

ומצוה זו היא סגולה לזכות לבנים - למי שאין לו, ואף לשמירה עליונה עליהם, כמובא בתורת משה נתן (מהגה"ק ר' משה נתן נטע יונגרייז זצ"ל, פרשתו) בזו הלשון 'דעל ידי שמירת שבת זוכה אדם שלא היה ראוי לבנים - שיוולדו לו בנים. קל וחומר, דהקב"ה משמר לאדם הבנים שהיו לו מכבר, שלא ירע להם דבר, ויהיו קיימים לעד, ולא יכלה זרעו לעולם וכו'.

וזהו שאמר 'ושמרו בני ישראל', אתם אבות הנאמנים, אשר רצונכם לשמור את בניכם מכל מכשול, מכל צרה וצוקה, למען יהיו חיים וקיימים. תדעו שזה אפשר רק 'את השבת', על ידי שמירת שבת. 'לעשות את השבת' - יכולים אתם

כג. על דרך זה מצינו בעטרת משה (מהרה"ק ר' משה נתן נטע ממאקאווא זיע"א, סליחות אות מו) 'לעשות את השבת לדורותם ברית עולם (לא טז), כל אחד ואחד מכין שבתותיו, כפי המשך של דורות שלפניו ושל אחריו מאיר ובא'.

ניכר עליו שמחת השבת וערבותה מלבד אכילה ושינה מרובה, הרי הבן אינו זוכה לראות בטוב ה' ואינו טועם מהמתיקות של השבת השקולה כנגד כל התורה, וחבל על דאבדין.

תוספות שבת הוכחה לחיבוב המצוות ענין נוסף שמתגלה בו ביותר חביבות ואהבת המצוות, הינו 'תוספת שבת', שכאשר יהודי מוסיף ומהדר יותר מהמחויב בו מעיקר הדין, הרי זה עדות וסימן שהוא שמח במצוה ורוצה לקיימה בחשק ואהבה רבה, ולפיכך הוא מקדים ומוסיף מן החול על השבת. ובודאי שיש לזה כח והשפעה מרובה להחדיר בלב בני הבית אהבה ורצון לילך בדרכי אבות הששים ושמחים לעשות רצון קונם וחפץ צורם.

המזרז לאחרים זוכה לבנים הגונים ומי שמתעורר להוסיף מחול על הקודש ואף מזכה את הרבים בענין זה, מלבד האמור, שבמעשהו הוא מגלה את חביבותו למצוות, יש לזה ענין סגולי בפני עצמו, לזכות לבנים, כמובא במשפט צדק (סגולות ישראל, ערך בנים) 'אמר רבינו האר"י ז"ל לאחד, סגולה לבנים, שיזהר מאוד וגם יזהיר לאחרים על תוספות שבת בערב שבת ובמוצאי שבת⁷⁷.

וראה את לשונו הזהב של קב הישר (פרק נח) שכתב 'ועל כל אדם מישראל מוטל לאהב התורה ולחבב התורה בפני בני ביתו ובניו, ולהזהירם תמיד על קיום התורה ומצותיה'.

העת הראוי להלהיב בני ביתו לעבודת השי"ת - ביום השבת

והנה הזמן הנאות והנכון לקיים את דברי הקב הישר 'לאהב התורה ולחבב התורה בפני בני ביתו ובניו, ולהזהירם תמיד על קיום התורה ומצותיה' - הוא ביום השבת קודש, שכראות הבן את אביו שמח במצות השבת, עד כמה הוא מהדר לקיימה ולעשותה בכל פרטיה ודקדוקיה - מתוך תענוג ושמחה בעת התפילות והסעודות של שבת, אזי מתעורר בליבו רצון והשתוקקות לזכות גם הוא להתענג ולטעום מנופת צוף נועם השבת.

והרי זו מהות השבת - חביבות ואהבה, כמובא בבבבי יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר ג - שבת הגדול) 'נמצא יום השבת יומא דנשמתא הוא יום מסוגל לאהבה, (רמז לדבר אמר כבוד מחותני, הרב הקדוש המקובל המפורסם בישראל מהרצ"ה [מזידיטשוב] זצוק"ל: 'אהבה בכל לב, אהבה בכל נפש, אהבה בכל מאד, בגימטריא שבת')'.

אך אם חלילה האב מקיים את מצות השבת 'כמצות אנשים מלומדה', ולא

כד. הגאון רבי שמחה קפלן זצ"ל (אב"ד בעיה"ק צפת) סיפר מעשה נורא על גודל סגולת תוספות שבת, ממה ששמע מבעל העובדא בעת שלמד בישיבת מיר בחו"ל, וכה סיפר: בימי בחורתי התאכסנתי אצל משפחה שהתגוררה במיר, והיה להם בן יחיד ששמו בערל'ע. באחד מימי השישי כאשר התכוננתי בבוקר לצאת וללכת לשיבה, ראיתי את בעל הבית מתכוון לצאת לשוק העיירה למסחר, וכשהיה בדרכו לצאת, שמעתי איך שבעלת הבית אומרת לבעלה ומזכירה לו כמה פעמים 'היום ערב שבת ותזהר לחזור מוקדם'.

והנה כאשר חזרתי מסדר הלימוד בישיבה אחרי תפילת מנחה גדולה, מצאתי את בעלת הבית עומדת ומשקפת בעד החלון בדאגה, וממלמלת בפיה 'מי יודע מה קרה', וכך חוזרת ואומרת 'עוד מעט שבת, עוד מעט שבת, מי יודע מה קרה'. ברוב פליאה פניתי אליה בשאלה, שהרי עוד היום גדול וישנם כמה שעות שלימות עד זמן כניסת השבת, ומה מקום לדאגה ופחד בשעות מוקדמות כאלו.

השיבה לי בעלת הבית ואמרה, בא ואספר לך מה פשר הדבר. הנה שנים רבות שהיינו נשואים ולא זכינו להפקד בזש"ק, ובעזרתו ית' לאחר שנים רבות של עגמת נפש וציפיה, זכינו בחסדי ה' לבן זכר, אך לדאבון לבנו, הוא לא היה בתכלית הבריאות בעת היוולדו, והרבה סבלנו בגידולו - בהתרוצצות מרופא אחד למשנהו. והתשובה שקבלנו היתה, שכנראה יש לילד מום בלבו ר"ל, ואין בכוחם למצוא תרופה למחלתו. אך עצה הציעו לנו, לנסוע לווילנא, אשר שם מתגורר רופא גדול ומפורסם, אולי הוא ימצא מזור למחלתו.

בלית ברירה חשנו צעדינו אל עבר וילנא, בתקוה שנמצא שם את השליח הטוב לרפואת בינינו. אך לאחר שביקרנו אצלו פעם פעמיים, פנה אלינו הרופא בסבר פנים מבשרות רעות, ואמר בודאות: 'ילד זה אינו יכול לחיות יותר מתקופה קצרה, חבל לכם להשקיע זמן וממון מיותר, חזרו לביתכם והשלימו עם מצבכם'.

שבורים ורצוצים יצאנו מבית הרופא, לא ידענו לאן לפנות לאחר ששמענו דברי יאוש נוראים כאלו, ובקושי רב הגענו עד בית האכסניא ששהינו בו בוילנא. שם פרצתי בבכי תמרורים ומאנתי להינחם. המתגוררים באכסניא, כאשר שמעו את צרותינו, אמרו לנו: כדאי לכם בדרך נסיעתכם לביתכם, להיכנס לראדין, שם מתגורר הצדיק הקדוש החפץ חיים, פנו אליו ותבקשו את עצתו וברכתו.

מיד שמנו את פנינו וצעדנו לעבר העיר ראדין - אל ביתו של החפץ חיים זצ"ל. התיישבנו בצל הקודש, וסיפרנו לפני הכהן הגדול את כל השתלשלות חיינו וצרת מחלת הבן היחיד. נענה החפץ חיים ואמר 'מה ביכולתי לעזור, כסף אין לי, ומה עוד אוכל לעזור...' בשמעי זאת פרצתי בבכי תמרורים מאין הפוגות.

או אז קרא לי החפץ חיים ואמר לי: 'קבלו עליכם שתקדימו לקבל את שבת מלכתא'. שאלתי אותו, מה הוא ההגדרה 'להקדים'. השיב לי החפץ חיים והורה: 'ביום שישי בחצות היום תהיה כבר המפה של שבת מונחת על השולחן, ונרות השבת יהיו סדורים עליה, ומזמן הדלקת הנרות לא תעשו שום מלאכה ויהי מה'. הדברים יצאו מפי הצדיק, ומיד קבלנו על עצמנו לקיים ככל אשר ציוה עלינו.

והנה ראה זה פלא, מיד בהגיענו לביתנו אשר במיר, כבר חל שיפור ניכר בילד, ומעט מעט החל להבריא ולאכול כשאר ילדי גילו ללא שום הבדל ושינוי. כמובן שביקרנו אצל הרופא של העיירה, והוא השתומם למראה עיניו, ולא היה יכול לעמוד בתימהונו - עד שהוציא סכום כסף מכיסו וציוה עלינו לנסוע אל הרופא הגדול שבוילנא, שיבדוק שוב מה מצבו של הילד, כי נראה שהיתה כאן טעות נוראה.

כשהגענו לווילנא אל הרופא הגדול, אמר לנו בתמיהה: 'הלצון אתם עושים ממני. זהו ילד אחר ואינו אותו הילד שבדקתי לפני תקופה קצרה'. אך אמרנו לו: יש לנו רק בן יחיד והנה הוא

מאמר שם הגדול, סי' ב) שהאריך בענין זה וכתב בתוך דבריו 'וידוע כי שכר תוספת שבת הוא בעולם הזה, כי יתר על החיוב שאדם עושה מדעתו, שכרו מיד, כידוע' כה'.

ובתוך דבריו כתב לבאר הטעם למה שציווה הקב"ה להוסיף מחול על הקודש, כי 'כמו שהוציאנו השי"ת ממצרים מעבדות לחרות ומשיעבוד למנוחה קודם זמנו וכו', כמו כן מחויבים אנחנו להוציא את עצמינו מעבדות של ששת ימי המעשה למנוחה מבעוד יום, קודם זמנו של שבת בעצמותו'.

ובסוף הדברים מביא לפרש את מה שאמרו חז"ל (שבת קיח:): 'אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין',

ולא זו בלבד, אלא שכבר הבטיח נאמנה מרנא החפץ חיים צ"ל לאותם המתנדבים לחזק ולזרז ענין זה, שיזכו שיהיו בניהם מגדולי ישראל, וזו לשונו (משנה ברורה סי' רנו סק"ב) 'נכון מאד שימצאו אנשים המתנדבים בעם לילך ולזרז בכל רחובת קריה על דבר סגירת החנויות והדלקת הנרות וכו', ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים, ויזכו עבור זה המתחזקים תמיד במצוה זו לבנים גדולי ישראל'.

שכר תוספת שבת משתלמת בעולם הזה ובזכותה מקרבין את הגאולה

ושכרה של מצוה זו שהיא משתלמת כבר בעולם הזה ואף מקרבת את ביאת הגואל, כפי שמצינו בייטב פנים (לשבת הגדול,

לפניך. שאל הרופא שנית, האם הייתם בוינא (שהיה בימים ההם מקום רפואה מפורסם). נענינו ואמרנו לו: 'היינו אצל החפץ חיים', והוא הדריך אותנו כדת מה לעשות.

נענה הרופא ואמר: אנחנו הרופאים יש בידינו לתקן את הקיים, כגון מי שיש לו לב פגום, אנו מנסים לתקן אותו, אבל רבכם פעל עבורכם 'יש מאין', ועכשיו אוכל לספר לכם כל האמת, 'שהלב של בנכם היה אכול לגמרי ממש במצב של אין'.

סיימה בעלת הבית ואמרה: עכשיו אתה מבין מדוע רבתה דאגתי כשבעל הבית מתמהמה מלהגיע.

כה. מצינו בקדושת יו"ט (פר' ואתחנן) ענין זה ביתר ביאור, וזו לשונו 'ובזה נוכל להבין מה דאינא בזוה"ק (פר' יתרו פה). ד'כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תלין', והיינו שאי אפשר לזכות לברכה או לפרנסה בעולם הזה כי אם על ידי השבת, ואפילו אם עובד כמה מלאכות בימות החול להתפרנס, כל זה אינו שוה כלום אם אינו שומר את יום השבת קודש, כי שמירת יום השבת נתן כח ואומץ רב והשפעה טובה במלאכתו שעושה בכל ימות החול לפרנסה, כמבואר כל זה בספרים הק' באריכות.

ולכאורה גם זה טעמא בעי, דהיאך יכול לזכות על ידי שמירת השבת לפרנסה בריוח, וכי לא כללא הוא, דאמרו (עירובין כב). 'היום לעשותן ומחר לקבל שכרן', דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין ט:), וא"כ שבת קודש הוא גם כן בכלל כל שאר המצות, ולמה ישתנה דינו ליתן שכרה גם בעולם הזה - שיזכה על ידה למזוני רויחא.

שאדם מודד מודדין לו, וכמו שאנחנו עושים שבת קודם זמנו, כמו כן ימהר לגאלנו קודם זמנו לעשות יום שכולו שבת, במהרה בימינו אמן.

וזו לשונו 'רוצה לומר, אלו הוסיפו מחול על הקודש והיינו 'שתי שבתות', של הקב"ה - עיצומו של יום, ושבת שאנחנו מוסיפין מבעוד יום קודם זמנו, אז במדה

פרשת פרה

זאת התורה - אדם כי ימות באהל

☆ אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהן ☆ 'ממית עצמו' - מחשב על המיתה שלמחר ☆ ימית את עצמו - מפניות עצמיות ☆ על ידי התורה מתחדשים כבריה חדשה ☆ הדרך להיטהר בזמן הזה - על ידי תורה

'דאמר ריש לקיש, מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (במדבר יט יד) 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'^{יב}.

אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהן
'זאת התורה אדם כי ימות באהל' (במדבר יט יד). בגמ' (ברכות סג: שבת פג:) מובא

ולתשובת שאלה זו נאמר, דהנה ידוע אשר מלבד מה שנתן לנו הקב"ה מתנה טובה את יום השבת לשוב ולשמוח בו, נוסף לזה זיכה אותנו, שכל אחד ואחד מישראל יוכל להוסיף מחול על הקודש מדעתו כפי השגתו, ומה שמוסיפים מחול על הקודש מדעתם יהיה נקרא בכלל יום השבת קודש גופיה, וכבר מבואר בספרים הק' שבאמת חיוב הוא להוסיף מחול על הקודש, ועל ידי זה הוא כאילו הביא עצמו לידי חיוב, ושפיר איכא שכר עליו אף בהאי עלמא - כדן שאר המצות שהוא מביא עצמו לידי חיוב.

ולפי זה יש לומר, דדברי הזוהר הק' המפורשים, דכל ברכאין דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, וסבות השפע תבוא רק על ידי שמירת שבת, היא רק עבור התוספת שבת - שהוא מביא את עצמו לידי חיוב, שגם זה הוא נכלל ביום השבת קודש גופיה'.

כז. באור החיים (יט ב) העמיד את ההתמדה בתורה, שהיא התנאי הראשון והיסודי בעיקרי ההכנה לקבלת התורה. וזו לשונו 'אכן, כוונת הכתוב הוא להקדים ג' ענינים הם עקרי ההכנה

מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתיה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה. אמרו חכמים דרך רמז, 'זאת התורה אדם כי ימות באהל', אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים. וכן אמר שלמה בחכמתו (משלי כד י) 'הַתְּרַפִּית ביום צרה צַר פִּתְּכָה', ועוד אמר (קהלת ב ט) 'אף חכמתי עמדה לי', חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי.

ומי שעמל בתורה וממית את עצמו עליה, אשרי חלקו, מפני שהתורה מתקיימת אצלו, ועליו אמרו חז"ל (ברכות יז.) 'אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו'.

'ממית עצמו' - מחשב על המיתה שלמחר

ובתפארת שלמה (ריש פר' חקת) מקשה על מאמר חז"ל הנזכר שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, שהרי נאמר על התורה (ויקרא יח ה) 'וחי בהם' וגו' כח, ומה הכוונה שימית עצמו עליה.

עוד מצינו בגמ' (תמיד לב.) 'אמר להן: מה יעביד איניש ויחיה. אמרו ליה: ימית עצמו. מה יעביד איניש וימות, יְחִיָּה את עצמו'. ובמהרש"א (חידושי אגדות שם ד"ה א"ל מה יעביד איניש ויחיה) כתב 'רש"י פירשו לענין גאווה ושפלות וכהאי גוונא כתב הערוך בערך חי עיין שם. ויותר נראה לפרשו כמשמעו, מה יעביד איניש ויחיה. והשיבו לו: ימית את עצמו בעולם הזה, להרחיק מתענוגי עולם הזה - כדי שיחיה לעוה"ב, כמו שנאמר (במדבר יט יד) 'אדם כי ימות באהל'. ואמר ליה: מה יעביד איניש וימות. אמר ליה: יְחִיָּה את עצמו בעולם הזה בתענוגים וימות בעולם הבא' כז.

וכבר מצינו כדבריו במדרש תנחומא (פר' נח סי' ג) בזו הלשון 'ומאי (אויב כח יג) לא תמצא בארץ החיים', וכי בארץ המתים תמצא. אלא שלא תמצא תורה שבעל פה אצל מי שייבקש עונג העולם: תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה, אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (במדבר יט יד) 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'.

וכך פסק הרמב"ם הלכה למעשה (הלכות תלמוד תורה פ"ג ה"ב) 'אין דברי תורה

לקבלת התורה שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת ש-די היא תורתנו הנעימה. הא': הוא התגברות והתעצמות בעסק התורה, כי העצלות הוא עשב המפסיד השגתה. ולזה תמצא כי כל מקום שיזכירנה ה' לתורה, ידקדק לומר לשון חוזק ואומץ, עד גדר שימית עצמו עליה, דכתיב (במדבר יט יד) 'זאת התורה אדם כי ימות' וגו' ודרשו ז"ל (שבת פג:) וכו'. כמו כן רבותינו ז"ל ידקדקו בהזכרתה, לומר 'עסק התורה' 'השתדלות התורה', ורבים כמוהו וכו'. ותראה, כי לא תושג ההשגה אלא בהתעצמות גדול'.

כז. בפשטות נראה שלכך התכוון המאירי (שם), שכתב "מה יעשה אדם ויחיה, ימית את עצמו". רוצה לומר, את גופו. מה יעשה אדם וימות, יְחִיָּה את עצמו'.

כח. הפסוק נאמר על קיום התורה והמצוות, והיינו לישנא דקרא 'ושמרתם את חוקתי ואת

שתדמה בנפשך, כי היום הזה - הוא שהניחו לשוב לעולם הזה עוד משמים כדי לעשות תשובה לפני מיתתך, כמה יקר הוא היום הזה, שלא תוכל עוד להשיגו אחר כך, כנ"ל.

וזה שאמרו 'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה'. פירוש, שבכל יום הוא כבר מת והוא מחשב עצמו על המיתה של מחר ח"ו. והוא, אם עודנו חי גם למחר, זה הוא לו במתנה משמים עוד יום אחד לחזור בתשובה קודם מותו שלמחר. נמצא כי כל חיות שלו בעולם הזה הוא רק עבור התורה כל יום ויום, כן נראה לי. וזה באמת כמו שנאמר 'וחי בהם', שאין לו חיות כי אם בהם בהתורה ומצות כנ"ל.

ימית את עצמו - מפניות עצמיות

פירוש אחר מצינו במשמעות 'ימית עצמו', מצינו במכתב סופר (פר' חקת) "זאת

ומתריך בזו הלשון 'אך הנה צריך האדם להיות חרד ולהחיש לעסוק בדברי תורה בעודנו בחיים חיותו בעולם הזה, ואל יאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה (אבות פ"ב מ"ד). לכן צריך להיות יקר בעיניו היום והשעה שהוא בעולם הזה עודנו בכוחו לתקן הכל [ו]ללמוד תורה, אבל אחר כך אם יתן כל חללי דעלמא בעד יום אחד לשוב לעולם הזה לתקן מה שעיוות, אז לא יניחוהו וכו' כ"ט.

הנה לכך אמר הכתוב 'זאת חקת התורה', כי תעסוק בה בתשובה ותשוקה שלימה, כי תדמה בנפשך 'אדם כי ימות באוהל' ויבקש את נפשו להשיבה על יום אחד לעולם הזה עוד, כמה היה משתדל בתורה ומצות ומעשים טובים באותו היום שהניחוהו (לשוב, בודאי לא היה מניח אף רגע אחד בלי עבודה ותיקון השלימות) לכל ימי חייו. וזהו 'ושוב יום אחד לפני מיתתך' (אבות פ"ב מ"י),

משפטי - אשר יעשה אתם האדם וחי בהם, אני ה'. וכן נאמר בנבואת יחזקאל (יחזקאל כ יא) 'ואתן להם את חוקותי ואת משפטי הודעתי אותם - אשר יעשה אותם האדם וחי בהם'.

כט. ומאריך בזה מן המובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מג) בזו הלשון 'בן עזאי אומר: תדע לך כח התשובה, בא וראה מר' שמעון בן לקיש, שהיה הוא ושני ריעיו בהרים גוזלין וחומסין כל אשר יעבור עליהם בדרך. מה עשה ר' שמעון, הניח לשני ריעיו שוודין בהרים, ושב לאלוקי אבותיו בכל לבו בצום ובתפלה, והיה משכים ומעריב לבית הכנסת לפני הקב"ה, והיה עוסק בתורה כל ימיו ובמתנות עניים ולא שב על מעשיו הרעים עוד, ונתרצית תשובתו. וביום שמת מתו שני ריעיו השוודים בהרים, ונתנו לר' שמעון באוצר החיים ולשני ריעיו בשאול התחתונה. ואמרו שני ריעיו לפני הקב"ה: רבון כל העולמים, יש לפניך משוא פנים. זה היה עמנו שווד בהרים והוא באוצר החיים ואנו בשאול תחתית. אמר להם: זה עשה תשובה בחייו ואתם לא עשיתם תשובה. הנח לנו ואנו עושים תשובה גדולה. אמר להם: אין תשובה אלא עד יום המיתה. משל למה הדבר דומה, לאדם שהוא רוצה לפרוש בים, אם אינו לוקח בידו לחם מארץ נושבת ומים מתוקים, בים אינו מוצא לאכול ולשתות, ולא עוד אלא אדם שהוא רוצה לילך לקצה המדבר, אם אינו לוקח מן היישוב לחם ומים אינו מוצא במדבר לאכול ולשתות, כך אם האדם אינו עושה תשובה בחייו, לאחר מיתתו אין לו תשובה, אלא נתנית האישי כדרכו וכפרי מעליו.

מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה עצמו דייקא, פירוש, שלא יהיה כוונתו בשביל עצמו, שימית את המחשבה - שבשביל עצמו שלא יזכר ולא יפקד, אך הכל לעבודתו יתברך שמו^ל.

על ידי התורה מתחדשים כבריה חדשה

והנה איתא בגמ' (סנהדרין כו): 'אמר רבי חנון, למה נקרא שמה 'תושיה' - מפני שהיא מתשת כוחו של אדם'. ונראה לומר, שעל ידי מה שהתורה מתישה את כוחו של האדם, ממילא הוא זוכה להתחדש כבריה חדשה וכמציאות חדשה, שהרי הכוחות שהיו בו הלכו ויצאו ממנו. וכך הלאה, כשמשתמש עם כוחותיו החדשים ומוסיף עוד יגיעה בתורה, התורה מתישה את כוחו שוב, ואז הוא מתבטל ממציאותו הקודמת

התורה אדם כי ימות באהל'. ודרשו חז"ל 'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה', והדבר יפלא, הלא דרכיה דרכי נועם, וקרא כתיב (ויקרא יח, ה) 'וחי בהם' ולא שימות בהם.

אלא כן הוא הכונה כי בכל דבר מצוה ובלימוד תורה הקדושה צריך שיהיה כולו לה' בלי שום פניה לטובת ולהנאת עצמו, ובמצות לימוד התורה יקריב קרבן לה' לבדו, וזהו שאמרו 'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו' - היינו עצמיות שלו, הנאתו ותענוגו^ל.

וכבר מצינו כן במאור עיניים (פר' חקת ד"ה וזהו) 'וזהו 'זאת התורה אדם', כאמור 'אדם' נקרא החלק אלו-ה שבתוכו, והוא האותיות מהתורה. אך אין התורה

ל סיפור נפלא עם מוסר השכל והדרכה בענין זה, מובא בספר איש הפלא (עמי קפב) על הרה"ק הסבא קדישא משפאלא זיע"א, וכך מסופר שם: פעם אחת שמע הסבא קדישא משפאלא שעתידי לבוא לעירם איש שעושה דבר פלא - שהולך ורוקד על חבל דק. ואמר לאנשיו שיגידו לו את הזמן כשיעשה האיש דבר זה, משום שהוא רוצה לראות מעשה זה.

תמהו מקורביו מאוד ואמרו לו, שדבר זה אינו לפי כבודו, וכי למה לו לרבי ללכת לראות כיצד הוא מרקד על החבל, הלא רק עמי הארצות בעלי העגלה הם אלו שהולכים לראות מחזות כאלו, והאם רבם מבקש לעמוד ולהיות בתוכם. אמנם הרבי החזיק בדעתו שאעפ"כ רוצה ללכת לראות.

כשבא האיש הזה לעיר, הודיעו להרבי, והלך הוא ואנשיו לראות איך האיש הולך ורוקד על החבל. והרבי הק' לא הסיר עינו מהאיש כל משך הזמן שהלך על החבל.

לאחר ששבו לביתם, אמר הרבי לאנשיו, שאפשר ללמוד מוסר השכל ויראת שמים מכל דבר, וגם מן המרקד הזה, שהרי הוא מוסר נפשו בשביל כמה פרוטות, אבל בשעה שהוא הולך על החבל, הריהו מפנה את כל מחשבתו להליכתו שתהיה כדבעי ואינו חושב על כסף ושאר ענייני העולם הזה, כיון שאם יסיח דעתו מן החבל אף לרגע כמימרא הרינו יפול ויהפך לגל של עצמות... וכך מי שעושה מלאכת שמים, אף שמקבל שכר עליה, מכל מקום בשעת עשיית מלאכתו אסור לו להסיח דעתו ולחשוב על שכרו ושאר ענייני העולם הזה, אלא לחשוב ולדייק את כוונתו כיצד לקיים את המצווה כדבעי.

ובמתהפך לבריה חדשה. והיינו מה שנאמר (במדבר יט יד) 'זאת התורה - אדם כי ימות באוהלה'. כלומר, לימוד התורה צריך להיות באופן שהאדם ממית את עצמו ומתייגע עד כלות כוחותיו באוהלה של תורה, ואז זוכה להתחדש כבריה חדשה לא.

ויש להביא ראיה וסמך לדברינו - שהלימוד מתוך יגיעה ועמל מביא חיות חדשה בקרב האדם. דהנה מצינו בגמ' (שבת פח:) 'אף דברי תורה יש בם להמית ולהחיות, היינו דאמר רבא, למיימינים בה - סמא דחיי, למשמאילים בה - סמא דמותא'. ופירש רש"י (שם ד"ה למיימינים) 'למיימינים - עסוקים בכל כחם, וטרודים לדעת סודה, כאדם המשתמש ביד ימינו שהיא עיקר'. והיינו שלימוד התורה מתוך רפיון וחלישות ידיים אינו פועל אצל האדם כסם חיים, אך מי שמתייגע בה ועוסק בה

הדרך להיטהר בזמן הזה - על ידי תורה

ואף מי שחלילה נפל ונטמא, לא אבדה תקוותו לשוב ולעלות, מפני שהתורה היא הנותנת לו דרך לצאת מטומאתו אל הקדושה - כמו טבילת טהרה, וכמובא בתנא דבי אליהו (פרשה יח) 'דבר אחר, שפכי כמים לבך', מה מים הללו מקוה טהרה הן לכל באי העולם ולכל מעשה ידיו שברא בעולם, שנאמר 'כל דבר אשר יבא וגו' (במדבר לא כג), כך דברי תורה מקוה טהרה הן לישראל בכל מקומות מושבותיהן. בוא וראה כמה גדולה כחה של תורה, שמטהרת את פושעי ישראל בזמן שעושין תשובה אפילו מעבודה זרה שבידן, שנאמר 'וזרקתי עליכם מים טהורים' וגו' (יחזקאל לו כה), אין

לא. ואם זוכה לחדש חידושי תורה, לא זו בלבד שהוא עצמו מתחדש כבריה חדשה, אלא שהוא מחדש את כללות הבריאה כולה, כמובא בדגל מחנה אפרים (פר' בראשית ד"ה או יאמר) בזו הלשון 'או יאמר, 'זה ספר תולדות אדם ביום ברוא אלקים ארץ ושמים'. יש לפרש על פי מה דאיתא בתיקונים (תיקון ס"ט קע"ט). על פסוק (ישעיה נא טז) 'ואשים דברי בפך לנטוע שמים וליסוד ארץ, ולאמר לציון עמי אתה', כשאדם מחדש בדברי תורה בורא שמים חדשים וארץ חדשה, וזהו 'ואשים דברי בפך', מה אנא במילולא עבידנא שמיא וארעא - אף אתה בפך לנטוע שמים וליסוד ארץ. 'ולאמר לציון עמי אתה', אל תקרי עמי אלא עמי בחירי"ק - בשותפות כנ"ל עיין שם.

וזהו יש לפרש שמרמז הפסוק 'זה ספר', היינו זאת התורה ביום ברוא אלקים וגו', היינו שבה ברא ה' יתברך עולמו שמים וארץ וכל אשר עליה, 'תולדות האדם', היינו האדם יכול גם כן על ידי מה שמוליד חידושי תורה, לברוא שמים וארץ חדשים, כי 'בצלם אלקים עשה את האדם', והבן. וזה יש לומר הפירוש בפסוק (ישעיה מב ה) 'כה אמר הא-ל ה' בורא השמים ונוטיהם וגו' נתן נשמה לעם עליה' וגו', היינו ה' יתברך בורא שמים וארץ בכל עת, והיינו על ידי נשמות הצדיקים הבוראים על ידי חידוש תורתם שמים וארץ חדשים כנ"ל, וזהו 'בורא שמים ונוטיהם' - היינו נשמת הצדיקים שהם נוטיהם של שמים וארץ, וזהו 'נתן נשמה לעם עליה' וגו'.

מים אלא דברי תורה, שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים' וגו', אין טהורים אלא דברי תורה, שנאמר (תהלים יב ז) 'אמרות ה' אמרות טהורות'^{לכ}.

מיום אברהם אבינו 'ואנכי עפר ואפר' - זכו בניו לאפר פרה אדומה ☆ לימוד פר' פרה מטהר כמו הזאת אפר הפרה בזמן שבית המקדש היה קיים

פרשת פרה - טהרתן של ישראל

☆ הזמן מבקש תפקידו ומסייע לטהרת הלב ☆ על ידי קריאת פר' פרה זוכים לטהר את הלב מטומאות היצר הרע ☆ 'טהרתן של ישראל' - על ידי הכנעתם ושביון לבבם ☆ בשכר שאמר אברהם אבינו 'ואנכי עפר ואפר' - זכו בניו לאפר פרה אדומה ☆ לימוד פר' פרה מטהר כמו הזאת אפר הפרה בזמן שבית המקדש היה קיים

כן מוסיף הקדוש ברוך הוא וברוך שמו התחדשות בשנה החדשה. וזמן זה מסייע לטהרה, על ידי שבזמן המקדש היו כל בני ישראל עסוקין בטהרה בימים אלו לטהר עצמן לקרבן פסח, לכן הזמן מבקש תפקידו ומסייע לטהרת הלב גם עתה'.

הזמן מבקש תפקידו ומסייע לטהרת הלב

מצינו בשפת אמת (פר' פרה שנת תרמא ד"ה וקבעו) קריאת מיוחדת להתעוררות בתשובה ולהתחדשות בטהרה - בבוא פר' פרה. וזו לשונו 'וקבעו חז"ל בסוף השנה קריאת פרשת פרה קודם פרשת החודש, דכתיב (תהלים נא יב) 'לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש'. שצריכין מקודם להיות כלי מוכן לקבל התחדשות. ובכל שנה יורד התחדשות לישראל וצריכין מקודם לטהר הלב. ובסוף השנה יש לפשפש במעשיו ולתקן בתשובה כל החטאים כדי להיות מוכן לקבל התחדשות מחדש. כמו שאמרו (ברכות מ.) 'אם שמוע' - בישן, 'תשמע' - בחדש'. כי כפי מה שמביא ההתחדשות מעשים טובים בישראל ועושה פירות, כמו

על ידי קריאת פר' פרה זוכים לטהר את הלב מטומאות היצר הרע

וכשנרצה לעמוד קימעה על מעלת קריאת פר' פרה בזמן הזה - שאין בית המקדש קיים, עלינו להעתיק את המובא בפרי צדיק (פר' פרה) בזו הלשון 'וזה שאמרו בירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה) בדין הוא שתקדים החודש לפרה, שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה, ולמה פרה קודמת. שהיא טהרתן של כל

לב. וראה מה שכתב השל"ה (פר' חקת, דרך חיים תוכחת מוסר אות יח) 'כי אף בזמן שאין אפר פרה, יוכל אדם לטהר את עצמו כשדבק בהתמידת התורה, ולומד ומלמד על מנת לשמור ולעשות ולקיים'.

'כעצם השמים לטוהר' וכו', רוצה לומר, שעל ידי גודל הכנעה הוא זוכה לאור התורה הק', וכמו דאיתא בזוה"ק (רעיא מהימנא פר' פנחס רכד): "לב נשבר [ונדכה, אלקים] לא תבזה', כגוונא דכלי חרס דאתמר בהון: נשברו - נטהרו', וכמו שאמרו ז"ל (כלים פ"ב מ"א) 'שבירתן זו היא טהרתן'. ועל ידי שבירת הלב זוכה ללב טהור, שהוא בעיניו כאפס ואין.

ואפילו ידמה לו שיש בו מעלה, עם כל זה כשיתבונן היטב, ימצא כי לא עשה מאומה. וכמו שאמר הרב ר' מיכלי זצלה"ה על הפסוק (ויקרא א ו) 'והפשטי את העולה', היינו המעלה שנדמה לו שיש בו - ינתח אותה לנתחיה, היינו שיתבונן היטב על כל דבר בפרטות ויראה שלא פעל עדיין מאומה ולא קיים אפילו מצוה אחת כתיקנה. ועל ידי זה 'רוח חדשה אתן בקרבכם', כי לא יוכל להיות לובש צורה חדשה, רק אם פושט צורה הישנה. כמו שאם ירצה לעשות מכלי מתכות כלי אחר, צריכין להתיכה כולה ואז נוכל ממנה כלי חדש.

ועל ידי שקדמה פרה - שהיא אפר ועפר, וכנ"ל. ועל ידי שמכניע את עצמו ומשליך כל השטותים מעליו ופושט צורה הישנה, יוכל לזכות לחדש - שהיא רוח חדשה. וכסדר הכתוב (תהלים נא יב) 'לב טהור ברא לי אלקים', ואחר כך 'ורוח נכון חדש בקרבי', שלא תתכן הרוח חדשה כי אם על ידי שקדמה לה הטהרה, וכמו שאמרו ז"ל

ישראל^ל. וצריך להבין למה נקרא קריאת הפרשה 'טהרתן של ישראל'.

אך באמת למה תיקנו 'קריאת הפרשה', אם להזהיר את ישראל שיעשו פסחיהן בטהרה (כמו שכתב רש"י מגילה כט. ד"ה פרה), הלא בזמן הזה אין לנו פסח, ואם יבנה בית המקדש במהרה בימינו, הלא אז יתגלה אפר פרה, ולמה צריכין לפרסם פרשת פרה - שיעשו פסחיהן בטהרה. ואם כן, על כל פנים בזמן הזה הוה ליה להקדים פרשת החדש ולמה הקדימו פרשת פרה.

אך הענין כמו שאמרנו, שקריאת הפרשה מועיל לטהר הלב מטומאות היצר הרע כנ"ל, וזה שאמרו בירושלמי שהיא 'טהרתן של כל ישראל', שקריאת פרשת פרה מועיל לטהר הלב כסיל משמאלו - מטומאת היצר הרע. ומפני שענין הפרה מועיל לתקן שורש היצר הרע, ושורשו הוא מהנחש שהביא הקלוקל לעולם. ועל כן מועיל הַזָּאת הפרה לטהר מטומאת מת שזוה הביא הנחש לעולם.

'טהרתן של ישראל'

- על ידי הכנעתם ושברון לבכם

ובישמח ישראל (פר' פרה) כתב בזו הלשון 'וזה ביאור אמרם ז"ל, אמר ר' חמא, בדין הוא שיקדים פר' החדוש לפר' פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה. אלא לכך הקדימה, מפני שהיא טהרתן של ישראל וכו'. וטהרתן של ישראל, רוצה לומר מלשון הכתוב (כד י)

לב. זו לשון הירושלמי 'רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה: בדין הוא שתקדים החדש לפרה, שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה, ולמה פרה קודמת. שהיא טהרתן של כל ישראל'.

היינו שראשית דבר הוא תורה והשגה, ועל ידי זה באים לידי הכנעה וביטול. כי אנשים פשוטים שלא זכו לתורה והשגה אלוקית, נדמה בעיניהם שהם שלמים וממלאים חובתם להשי"ת, וכל מי שהוא מרוחק יותר - מחזיק עצמו לצדיק וכשר ביותר. ואך על ידי התורה וההשגה באין להכנעה. ועל ידי הכנעה זוכים לתורה והשגה עוד יותר, והוא כעין מים, ואפר, ומים^{לד}.

לימוד פר' פרה מטהר כמו הזאת אפר הפרה בזמן שבית המקדש היה קיים

ובזמן הזה, טהרתן של ישראל באה על ידי הלימוד והעסק בפר' פרה. וכפי

שכתב המאור ושמש (פר' חקת ד"ה או יאמר) בזו הלשון 'או יאמר 'זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר וגו', ויקחו אליך פרה' וגו'. איתא במדרש רבה (פר' חוקת יט ו) 'אמר רבי יוסי ברבי חנינא, רמז שכל הפרות בטילות ושלך קיימת וכו'. לבאר הענין, ובו יבואר גם כן תיבת 'לאמר'. דאיתא בגמ' (ברכות טז.) על פסוק (במדבר כד ו) 'כנחלים נטיו וגו' כאהלים נטע', מה ענין 'אהלים' אצל 'נחלים', אלא לומר לך: מה נחלים מביאין את האדם מידי טומאה לידי טהרה - אף אהלים מביאין את האדם לידי טהרה, עד כאן.

(ראש השנה טז): 'חייב אדם לטהר את עצמו ברגל'. וב'חודש' - שאז התחלת התחדשות אורות הרגל, צריך להקדים הטהרה שהיא אפר פרה'.

בשכר שאמר אברהם אבינו 'ואנכי עפר ואפר' - זכו בניו לאפר פרה אדומה

והנה מובא בגמ' (חולין פח:): 'אמר רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו (בראשית יח כז) 'ואנכי עפר ואפר' - זכו בניו לשתי מצות, אפר פרה ועפר סוטה'. ובפשטות צריך ביאור השייכות בין מה שאמר אברהם אבינו על עצמו לבין מה שזכינו לאפר פרה אדומה ועפר סוטה.

אכן, מצינו בשם משמואל (פר' כי תשא שנת תרעא ד"ה והנה) שביאר זאת בזו הלשון 'והנה כעין זה הוא ענין אפר הפרה על מים חיים. שאפר הפרה רומז על הכנעה וביטול עצמי, כמאמר הש"ס (חולין פח:): בזכות שאמר אברהם אבינו ע"ה (בראשית יח כז) 'ואנכי עפר ואפר', זכו בניו לאפר הפרה. ומים חיים' רומזים לתורה והשגה אלוקית - מקור מים חיים את ה'.

וזה שצריך ליתן מקודם מים ואחר כך אפר, ולערוב - שיבואו המים למעלה,

לד. מרגינתא טבא אשכחנא בשם משמואל (פר' וארא ד"ה במד"ר) עפ"י דרכו הנזכרת, וזו לשונו 'והנה שמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה בשם הרה"ק ר' זושא זצלה"ה, אהא דאמר שלמה: 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני' [על טעם פרה] 'ממני' דייקא, כי אי אפשר לידע טעם פרה לגודל מעלתה רק מי שהוא שפל וענו מאד. ועל כן משה שהיה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, אמר לו השי"ת: לך אני מגלה טעם פרה ולאחרים חוקה. ושלמה המלך ע"ה, באשר להנהגת המלוכה צריך להתנהג בגבהות קצת, 'שום תשים עליך מלך' - שתהא אימתו עליך, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, [וכענין 'זרוק מרה בתלמידים'], על כן לא נגלה לו טעם פרה, ודברי פי חכם חן'.

פרה, 'שלך קיימת', פירוש, 'שלך', היינו התורה שנקרא על שמך, כמו שאמר הכתוב (מלאכי ג כב) 'תורת משה עבדי', ועל ידי תורתך שיתעסקו – יוטהרו, כנ"ל לה'.

ויהי רצון שבמהרה נזכה להיטהר באפר פרה אדומה, ותתקיים בנו נבואת יחזקאל (לו כד-כח) 'ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות, והבאתי אתכם אל אדמתכם, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם, ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם וכו', וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם, והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים'.

והנה הפרה שצוה הקב"ה ליקח, הוא רק לטהר את האדם מטומאתו, וזה היה בזמן המקדש. אבל עתה בעונותינו הרבים שחרב בית המקדש אין לנו טהרה, אלא כשאנו לומדים ועוסקים בתורת פרה ובמצותיה - על ידי זה אנו נטהרין. וזה פירוש הפסוק 'זאת חקת', דהיינו מצות פרה שהיא חקה והיא כדי לטהר. 'התורה אשר צוה ה' לאמר', רצה לומר, שתאמרו ותעסקו בתורת ה' - הוא גם כן מטהר.

וזה שקאמר המדרש הנ"ל 'ויקחו אליך' - רמז שכל הפרות בטילות ושלך קיימת. רצה לומר, שאפילו בזמן הזה שאין לנו

לה. מצינו בישמח ישראל (פר' כי תצא ד"ה אפשר נוכל) שכתב בזו הלשון 'לימוד תורה הקדושה הוא מקדש ומטהר את האדם בטהרה האמתית העומדת וקיימת לעד, וכמו שאמר אדמו"ר הזקן מווארקא זצלה"ה - דיבורי האחרונים קודם פטירתו, לאאמו"ר זצלה"ה בזה הלשון: דיא גמרא איז די גרעסטע טהרה'.

ובבאר מים חיים (פר' חקת ד"ה הוא יתחטא) רמז על כח התורה והשבת יחידיו - לזכות על ידם לטהרה שלימה, וזו לשונו "הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר" (במדבר יט יב). כי יום השלישי ירמוז על התורה הקדושה הנקראת אוריאן תליתאי, כמאמר חז"ל (שבת פח.). ו[ב]יום השביעי מרמז על יום השבת. ואם בשני הדברים האלה הוא מתחטא ומטהר, אז ודאי יטהר' כנאמר. ומכלל הן אתה שומע לאו, כי אם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי - שהן כללות התורה, לא יטהר לעולם טהרה גמורה הראוי כמדובר'.

חוקים להורותם

הלכות והליכות

מתוך שיעורי ההלכה,
והוספות פסקים בעל פה
שנמסרו מפי הגאון
רבי שמעיה לעזר שליט"א

הלכות ודינים הנוהגים
קודם הפסח (א)

הלכות ודינים הנוהגים קודם הפסח (א)

שואלין ודורשין בהלכות הפסח ל' יום קודם החג

א. שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום - י"א שהכוונה בזה רק שאם באו לפניו ב' תלמידים לשאול וא' מהם שואל בהל' הפסח שיש להקדימו לחבירו ומאחר ששואל כענין א', ואולם י"א שהוא חיוב גמור לעסוק בהלכות הפסח שלושים יום קודם הפסח - והכרעת הפוסקים שכן עיקר², וכבר נהגו לקבוע שיעור בביהמ"ד ל' יום קודם הפסח ללמד לבני ישראל דעת את הלכות ודיני הפסח ולשיטת המ"ב הוא חיוב גמור מדינא³.

א. עיי' פסחים ו' ע"ב, והק' הר"ן ממגילה ל"ב שמשה תיקן להם לישראל שיהיו דורשים בהל' הפסח בפסח עצמו ותל' שבאמת ליכא חיובא לדרוש בהלכות הפסח ל' יום קודם הפסח ורק דהנפ"מ בזה לב' תלמידים השואלים שהשואל בהל' הפסח חשיב שואל כענין ומקדים להשיב לו, וכ"כ הרשב"א במגילה ד' ע"א, וכ"כ הריטב"א שם והביא כן גם בשם רבינו הרמב"ן. ועיי' בהאלף לך שלמה להגר"ש קלוגר שנסתפק גבי השואל בפורים בהל' פורים אי חשיב שואל כענין טפי כלפי השואל אז בהל' פסח והניח בצ"ע, ואמנם במשב"ז תכ"ט סק"א נקט בפשיטות שהשואל בהל' פורים חשיב שואל כענין טפי.

ב. כ"ה בתוס' מגילה שם ובתוס' הרא"ש שם ובשאלתות ובה"ג, וכ"מ ברש"י ר"ה ז' ע"א ועוד. ולענין דינא, הנה הב"י הביא את דברי הר"ן, וכ"מ מדבריו בשו"ע שכתב רק שואלין ולא כתב דורשין ומשמע דאזיל בזה לשיטתו שנקט כדברי הר"ן, ואולם דעת רוב האחרונים [הלא המה הב"ח והא"ר והח"י והגר"א ופמ"ג ושוע"ה ומ"ב ועוד] שיש להחמיר בזה כשי' הראשונים שהוא חיוב גמור לעסוק בהל' הפסח קודם הפסח שלושים יום. [ואולם מש"כ בביאה"ל דהר"ן והרשב"א יחידאי נינהו נגד שא"ר צ"ע וכנ"ל הערה א].

ג. האחרונים הק' בזה סתירה, שמחד גיסא מבואר שהחיוב לעסוק בהל' הפסח הוא ל' יום קודם הפסח, ואולם מאידך מצינו שמשה תיקן להם לישראל שיהיו עוסקים בהלכות הפסח רק בפסח, ובח"י לפני משה כתבו ליישב עפ"י הירושלמי שלכל יחיד החיוב הוא רק בפסח אבל בביהמ"ד החיוב הוא אף שלושים יום קודם הפסח, ועיי' בביאה"ל שהביאם ופליג עליהו שהחיוב באמת הוא אף לכל יחיד ויחיד לעסוק בהל' הפסח שלושים יום קודם הפסח, ומ"מ מסיק "ועכ"פ בביהמ"ד בחבורות בודאי יש חיוב ללמוד שלושים יום קודם אף לדברי הירושלמי וכמו שכתב הפני משה" עכ"ל.

חיובו מדאורייתא או מדרבנן

ב. יש שכתבו שהחיוב לעסוק בהל' הפסח קודם הפסח שלשים יום הוא חיוב גמור מדאורייתא, ואולם יש שכתבו שאי"ז אלא תקנת חכמים ואסמכוה אקרא⁷.

תקנת משה שיהיו עוסקים בהל' הפסח בפסח

ג. משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלים ודורשים בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג [מגילה ל"ב] – [א] י"א שאם כבר למד את הל' הפסח קודם הפסח שוב אינו צריך, [ב] וכמו כן י"א שכחיים אין נוהגין כן ולפי שהכל כתוב בספר, [ג] וי"א שאף כהיום הוא חיוב גמור ואולם אין הכונה ללימוד הלכות הפסח רק דורשין מענינו של יום, [ד] ולדעת המ"ב הוא חיוב גמור לעסוק אף בהל' הפסח בחג הפסח⁷.

הנוסע מביתו לחו"ל קודם הפסח

ד. הנוסע מביתו לארץ אחרת קודם הפסח – אם יוצא מביתו ל' יום קודם הפסח דהיינו קודם פורים דפרזים, אין צריך לבדוק את ביתו, וכשיגיע הפסח יבטלנו ביום י"ד בשעת הביעור⁷. וכל זה באין בביתו רק ספק חמץ, אך ביש

ד. שהרי למדוהו מקראי גבי משה רבינו שהזהיר על פסח שני ל' יום קודם, וכ"ה בב"ח ובפמ"ג ובמהרש"א סוכה ד"ט עיי"ש, ואולם בלבוש ובשוע"ה מפורש שאי"ז אלא תקנת חכמים ואסמכוה אקרא.

ה. הנה לדעת הר"ן הנזכר לעיל הערה א' היינו גופא תקנת משה שיהיו עוסקים בהל' הפסח בפסח, ואף לדעת הראשונים שהחיוב לעסוק בהל' הפסח הוא כבר ל' יום קודם הפסח מיהו עיי' בביאה"ל שבאמת אין המכוון בתקנת משה רק על יום החג לבד אלא על יום החג ועל הזמן שמקודם, וכעין זה כתב הב"ח ואלא שהוסיף שאם למד קודם הפסח שוב אין צריך לעסוק בזה אף בפסח וכתב הביאה"ל שהרבה אחרונים חולקים עליו, ועיי' במג"א שבאמת ב' תקנות שנו כאן א' שלושים יום קודם הפסח ב' בחג הפסח גופא ואמנם בחג הפסח סגי לדרוש בעניינו של יום, ובמ"ב סק"א ושעה"צ שם הוכיח שהחיוב לעסוק אף בחג הפסח הוא בהלכות הפסח דוקא ולא סגי לדרוש בזה מעניינו של יום, וכ"ה בשוע"ה ואולם סיים שעכשיו אין נוהגין ללמוד הלכות בחג עצמו ולפי שהכל כתוב בספר, והמ"ב פליג עליו בזה וכמבו'.

ו. פסחים ד"ו "המפרש ויוצא בשיירה קודם ל' יום אין זקוק לבער תוך ל' יום זקוק לבער", ומפרש בגמ' שתוך ל' יום שכבר שואלין ודורשין בהלכות הפסח חל עליו חובת בדיקה,

לו ודאי חמץ בביתו י"א שאף אם יוצא מביתו ל' יום קודם הפסח חייב לבערו וכן יש להחמיר לכתחילה, ובית שרגילים לאכול בו חמץ נידון כיש בו ודאי חמץ¹. וכמו כן כל זה הוא רק באין דעתו לחזור רק אחר הפסח, אבל אם דעתו לחזור עוד קודם הפסח, אף אם יצא מביתו מתחילת השנה צריך לבדוק ולבער שמא לא יחזור רק בערב פסח בין השמשות בזמן שלא יהא שהות בידו לבער חמצו², ואם יצא מביתו לאחר ל' יום צריך לבדוק ולבער חמצו בכל אופן.

קמחא דפסחא

ה. מנהג קדום וקבוע בכל קהלות ישראל עוד מזמן הגמרא, לאסוף מעות מבני העיר ולחלק לעניי העיר כפי צרכם כדי קניית מצות להם ולבני ביתם לכל

וכתבו הראשונים דמדקתני "המפרש ויוצא בשיירה" ולא קתני בסתמא 'היוצא לדרך' משמע שאין דין זה אמור אלא ביוצא לדרך רחוקה ולא בכל יוצא לדרך, וכ"פ המג"א בסי' תל"ו סק"ג ובמ"ב שם שבדרך קרובה לא חששו אף ביוצא תוך ל' יום.

ז. מקור הדברים בירושלמי דקאמר הדא דתימא בספק אבל בודאי אפילו מראש השנה זקוק לו, וברבינו מנוח סופ"ב מחו"מ כתב שיש לפרש בדברי הירושלמי ב' פירושים, א' דספק ר"ל שהוא ספק לו אם יחזור קודם הפסח [וכשי' הרמב"ם המו' בהערה הבאה], ב' דספק היינו שיש לו רק ספק חמץ אבל בודאי חמץ צריך לבערו [וכן פי' הגר"א בדעת הרמב"ם] וכ"כ הב"ח והמג"א והחיי"א, וכתב בשוע"ה דה"ה שיש להחמיר לפי"ז בבית שרגילים להכניס בו חמץ שניידון כודאי שיש בו חמץ, ואמנם דעת הר"ן והריטב"א להקל בכל זה ולפי שבבבלי לא נזכר זאת ומשמע דפליג בזה על הירושלמי, [ובפרט שלרבינו מנוח אף אינו מוכרח שכן הוא דעת הירושלמי], וכן הסכמת הרבה אחרונים להקל בזה והובאו בשעה"צ סי' תל"ו סק"ט, ואולם במ"ב סק"ה העתיק פלוגתא זו ולא הכריע, והכרעת השוע"ה שיש להחמיר בזה לכתחילה אך בשעת הדחק וכגון שכבר יצא מביתו ויש לו טורח גדול לחזור יש לסמוך על דעת המקילים.

ח. עיי' בגמ' פסחים שם ובראשונים שנחלקו בזה, דלרש"י דוקא כשדעתו לחזור בפסח הצריכוהו לבדוק שהרי כבר לא יוכל לבטל, אבל אם דעתו לחזור קודם הפסח א"צ לבדוק באם יצא קודם ל' יום, אך להרמב"ם אף אם דעתו לחזור קודם הפסח הצריכוהו לבדוק דחיישי' שמא יבא לביתו בער"פ ולא יהיה לו פנאי לבער את חמצו, [ובשי' רש"י נחלקו ה"ר דוד ומהר"ם חלאווה אי בעינן שידע בודאי שלא יחזור רק אחר הפסח או סגי אף בספק]. ולענין דינא, הנה בשו"ע סי' תל"ו ס"א סתם כדעת הרמב"ם ובס"ב העתיק לדעת רש"י בשם י"א, וכתב הפר"ח והא"ר שהעיקר כדעה ראשונה שהביא השו"ע בסתם, וכתב המ"ב דלמעשה יש להורות כדעת הרמב"ם אך בשעה"ד כשכבר יצא מביתו בשיירה יש לסמוך על שיטת רש"י שכל שאין דעתו לחזור לביתו תוך הפסח אין צריך לבדוק, וכ"ה בשוע"ה.

ימי הפסח, ועכשיו נהגו ליתן להם אף שאר צרכי הפסח, והחיוב בזה הוא על כל מי שדר בעיר כבר ל' יום, ואם בא לעיר על דעת להשתקע שם חייב לאלתר, והוא חיוב גמור אף על הת"ח הפטורים ממיסים ורשאים בני העיר לכוף על כך, ושיעור הנתינה בזה מתחלק בין כל בני העיר וצריך להעריך כל אחד ואחד לפי ממונו, והמשתמטים עצמם מליתן יש עוון בידם ואם ישאר ח"ו עני רעב הקולר תלוי בצווארם, ועל כן יש לזוהר להיות כל אחד ואחד מן הזריזין ליתן למגבית זו כפי יכולתו.^ט

ט. כל זה ועוד מרמ"א סי' תכ"ט ס"א ומ"ב שם.

